

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

XXXIX. évfolyam 2016.

7-8

Kertbarát

Ára: 670 Ft | Előfizetőknek: 630 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

magazin

**SZABÓ T. ANNA
KERTJE**

**BEMUTATJUK
NYÁRTÚRÓ BALKON**

**ITTHON
SZÍNES, DE NEM VIRÁG**

Ajándék
1000 Ft-os
Oázis
vásárlási
kuponnal

ANGOL RÓZSÁK

**CITROMFŰ- VAGY
MENTASZÖRP**

KERTEK-EMBEREK

LEVENDULAKERT A HEGY ALATT

9 770133 943000 16007

MAGYAR
MEZŐGAZDASÁG KFT.

1991 - 2016

**25%
KEDVEZMÉNY**

**FIZESSEN ELŐ 25%
KEDVEZMÉNNYEL, A MAGYAR MEZŐGAZDASÁG KFT.
25 ÉVES ÉVFORDULÓJÁN!**

KIADVÁNY	1 ÉVRE	1/2 ÉVRE
Magyar Mezőgazdaság	-24 000 Ft 18 000 Ft	-12 000 Ft 9 000 Ft
Kertészet és Szőlészet	-21 420 Ft 16 140 Ft	-10 710 Ft 8 070 Ft
Kistermelők Lapja	-4 800 Ft 3 600 Ft	-2 400 Ft 1 800 Ft
Méhészet	-5 040 Ft 3 780 Ft	-2 520 Ft 1 890 Ft
Borászati Füzetek	-8 340 Ft 6 300 Ft	
Kerti Kalendárium	-3 800 Ft 2 850 Ft	
Kertbarát Magazin	-3 780 Ft 2 850 Ft	
Pegasus - a lovasok lapja	-8 400 Ft 6 300 Ft	

Előfizetés a +36-1-767-8262 számon, a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail címen vagy a www.posta.hu oldalon, személyesen az ország bármely postáján, valamint kézbesítőjénél.

Az akció 2016. június 1 - augusztus 31 között érvényes, valamint más akciókkal nem összevonható.

Kertbarát magazin

www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
39. évfolyam, 2016/7-8. szám,
2016. július 22.

FŐSZERKESZTŐ:
BIZA KLÁRA
FELELŐS SZERKESZTŐ:
ALGEIER WENDY
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele

Kiadja a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Hajcsér Anna,
Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
MUNKATÁRSÁK: Kovács Réka,
Justin Sára,
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFELSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekó Emma,
Petróné Márton Gyöngyi
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsinora@magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: 273-2285, 273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni csak a Kertbarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

Terjeszti a Magyar Posta Zrt., a Lapker Zrt., valamint az alternatív terjesztők

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Color Interpress Kft.
1039 Budapest, Hatvány L. u. 14.
Telefon: 243-9232
Fax: 243-9242

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág, Központi Előfizetői és Ársmenedzsment csoport, 1900 Budapest.
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu címen.
Előfizetői észrevételek: +36-1-767-8262

Előfizetési díj:
egy évre: 3780 Ft, fél évre: 1890 Ft

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600, Vác Nádás utca 8.
Felelős vezető: Lakatos Viktor
A nyomdai megrendelés törzsszáma: Sz-12/99
Nyomás: 2016. július 19.
HU ISSN 0133-9435

www.mgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina, Hafner Dániel

Konyha és kert

Kicsi, és a két diófa miatt meglehetősen árnyékos kertemben nincs konyhakert, de a déli oldalon, a kerítés tövében nyaranként koktélpardicsom ágaskodik és snidlingért, petrezselyemért sem megyünk a zöldségeshez.

Gyerekkoromból elevenen él bennem az emlék nagyszüleim pándi kertjéről, ami – most már jól tudom – nem csak gyerekszemmel volt hatalmas: a csemegekukoricától a zöldbabig minden megtermett benne nemcsak nekik, de három gyermekük egész családjának is, hétvégenként roskadozó kosarakkal tértünk haza tőlük. Az augusztus 20-ához kötődő krumplicsedés valóságos „összsnépi” megmozdulás volt, ahol az unokáknak is jutott feladat. Nagyszüleim erejüket meghaladva művelték, nem utolsósorban azért, mert a domboldalra futó telken a kert elejében volt a veteményes, az utcáról bárki láthatta, nehogy kivételként találjon benne valamelyik falubéli. A kert mindig beszédtema (esetenként vitatéma) volt, mindig adott feladatot, főszereplő volt valamennyi családi összejövetelen.

Egyszer aztán mindennek vége lett, eladásra került a kert a házzal, vele sok, kedves gyerekkori emlékemmel. Még egy darabig jártunk a faluba a rokonokhoz, néha-néha kíváncsiságból kocsival elgurultunk a kert előtt, de szinte fáj, hogy megváltozott, nem művelték, vagy legalábbis nem úgy művelték új tulajdonosai, mint egykor a mi családunk.

Kicsit sajnálom, hogy gyerekeim hasonló kertélmények nélkül nőnek fel. A Karcagról indult „A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei program tudósítójaként viszont nagy örömmel látom, hogy az országszerte több mint 300 települést mozgósító versenybe egyre több óvoda és iskola nevez saját konyhakertjével. Ezek a kis kertek természetesen nem a népes gyerekhad teljes zöldségellátása jegyében születnek, sokkal inkább a szemléletformálás, az oktatás, a gyerekek „beoltása” a feladatuk: az óvónők, tanárok megpróbálják visszavezetni a gyerekeket (és általuk a szüleiket) a haszonkert műveléséhez. Cikkünkben a versenyben résztvevő óvodák és iskolák közül mutatunk be néhányat.

Algeier Wendy

MEGOLDÁSOK HOSSZÚ TÁVRA fenntartható gyepfelület nyáron is

NÉHÁNY SZÓ A FŰNYÍRÁSRÓL

Azt minden kerttulajdonos tudja, hogy az elkövetkező hónapokban a fűnyírás lesz az elsődleges kerti program. Nyírásnál be kell tartani az „1/3-os” szabályt, azaz maximum a levélzet hosszúságának 1/3-át szabad levágni. Ebből következik, hogy ha alacsonyabb vágási magasságot szeretne tartani, azt csak sűrűbb nyírással érheti el, különben a gyep megsínylené a drasztikus visszavágást. Például a kb. 5-6 cm-es magasság átlagosan hetenként 1 nyírással megoldható, de már a 3-4 cm-es magasság tartásához legalább heti 2 nyírás is szükséges.

ÖNTÖZÉSI TIPPEK

Amennyiben a gyep vízigényét a csapadék nem fedezi, öntözni kell. A gyep vízigénye a fajtától és a környezeti feltételektől, ezen belül is elsősorban a hőmérséklettől, szél-től függ, és meglehetősen tág határok között változik. A kertben a kiszáradás első figyelmeztető jele lehet a „lábnyom-hatás”, azaz taposás után a kókadtt, vízhiányos fűszálak nem egyenesednek fel, a lábnyomok sokáig láthatóak maradnak a gyepfelületen.

Sokan tévesen minden nap öntözik a gyepet, akár többször is. A gyakori öntözés folyamatosan nedvesen tartja a fű levélzetét, ami a gombás megbetegedésnek kedvez. A helyes öntözési gyakorlat: inkább ritkábban és nagyobb adagokkal öntöz-

zön, mint sokszor kis vízádaggal. A helyesen végzett öntözés hatására mélyre hatoló gyökérzet alakul ki, a megfelelő gyökérmélység pedig a szárazságnak is ellenálló, stressztűrő fű elsődleges feltétele. Hűvösebb időszakban elegendő lehet hetenként 1-2 alkalommal öntözni és egy alkalommal kb. 10-15 mm csapadéknak megfelelő öntözővizet kijuttatni. Természetesen időjárási tényezőktől – pl. hőmérséklet, szél, napsütés – és talajtípustól nagyban függhet a gyakoriság és a vízmennyiség. Homokos talajon többször, kisebb mennyiséget érdemes kijuttatni, míg agyagos, kötött talajokon figyelni kell, ne hogy túllöntözzék a pázsitot.

TÁPANYAG-UTÁNPÓTLÁS

Júniustól augusztusig magas a gyep vízigénye. Az intenzívebb öntözés a tápanyag kimosódásához vezethet. A tápanyagellátás hiánya sárguláshoz, legyengüléshez, kiritkuláshoz, foltos kipsztláshoz vezet.

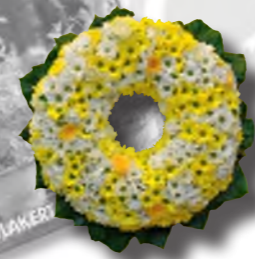
Ezt megelőzendő tartós hatású, komplex összetételű műtrágyák használata javasolt. Az egyoldalúan, szakaszosan kijuttatott hagyományos műtrágyák több kárt okoznak, mint hasznot: sem a tápelemtartalom és -arány nem felel meg a fű igényeinek, sem pedig a folyamatos egyenletes táplálást nem tudják megteremteni. Kijuttatás után a fű hirtelen erőteljesen növekedni kezd, ilyenkor gyakrabban kell fűvet nyírni is. Ez a fű legylen-

güléséhez és kiritkulásához vezethet, ezért az egyenletes, folyamatos és kimosódási veszteség nélküli tápláláshoz legjobb megoldás a kifejezetten pázsitokhoz kifejlesztett, burkolt műtrágyák használata. A LandscaperPro termékcsalád tagjai kellő mennyiségben tartalmazzák a szükséges tápelemeket, amelyeket a szabadalmazott gyártási és burkolási technológiának köszönhetően folyamatosan, a fű tápanyag-igényével azonos ütemben adnak le. A kimosódás minimális, használatuk biztonságos, és így a környezetet sem terheli. Mivel a burkolt műtrágyák kiegyenlített növekedést eredményeznek, a fűnyírás gyakorisága jobban tervezhető, a levágott fű mennyisége kevesebb, és felnyurgulás helyett tömötté, sűrűvé válik a gyepfelület.

NYÁRI MELEGRE, ASZÁLYOS IDŐSZAKRA JAVASOLT TERMÉKÜNK:

A növekedéshez fontos nitrogén pótlásán túl a tápelemek arányára is ügyelni kell. A magas hőmérséklet, a perzselő napsugárzás, az aszályos időszakok jelentős stresszt okoznak a gyepnek, ezért ilyenkor javasolt a nitrogénnél magasabb káliumtartalmú, folyamatos tápanyag-leadású termék használata, mint amilyen például a LandscaperPro Stress Control típus.

Honlapunkon további segítséget kaphat az Ön kertjébe legmegfelelőbb műtrágya és fűmagkeverék kiválasztásához, illetve gyepproblémák kezeléséhez: www.landscaperpro/hogyan

Kertbarát

BEMUTATJUK

6 A mi angol kertünk

20 Angol rózsák a Balaton-felvidéken

24 Rovarvonzók

28 A nyártűrő balkon

42 Figyelemre méltó loncok

46 Közösségi konyhakertek

52 Tisztálkodóeszközök

IDEGEN TÁJAKON

16 Arundel kastélya és kertjei

KERTEK-EMBEREK

8 Szabó T. Anna

12 Levendulakert a hegy alatt

ITTHON

38 Színes, de nem virág

IDŐSZERŰ

31 Egyéniségünk, stílusunk

36 Készülünk a betakarításra

KERTÉSZPALÁNTA

50 Komposztálj te is!

VENDÉGLÁTÁS

56 Tombol a nyár

MAGOT KÜLDÜNK

67 A dústermésű madárbrs

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

58 Korok – virágok
Nyári koszorúk
Minőségi vizsgamunkák
Szakszerű csokrok

64 Posta

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN

A mi angol kertünk

A kertszerető ember gyakran rácsodálkozik az angliai kertekre, milyen szépek, zöldek, virágosak, ápoltak. Bárcsak nekünk is lehetne ilyen! – mondja vágyakozva. A jó hírünk az, hogy bárkinek, szinte bárhol lehet ilyen, sem varázslat, sem csoda, sem „angol növény” nem kell hozzá, csupán körültekintő növényválasztás, és a növényalkalmazási alapelvek ismerete. Ehhez nyújtunk segítséget.

PATKÓS ISTVÁN ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

- 1. JÓSZAGÚ CICKAFARK**
(*Achillea filipendulina* 'Coronation Gold')
- 2. POMPÁS VARJÚHÁJ**
(*Sedum* 'Herbstfreude')
- 3. ALANGFŰ**
(*Imperata cylindrica* 'Red Baron')
- 4. DÍSZCSORBA**
(*Liatris spicata*)
- 5. DÁLIA**
(*Dahlia hybrida* fajták)
- 6. GYOPÁROS ÜRÖM**
(*Artemisia ludoviciana* 'Silver Queen')
- 7. HIBRID CICKAFARK**
(*Achillea* 'Moonshine')

A körültekintő növényválasztás azt jelenti, hogy olyan növényt szerzünk be, ami a kertünk adottságai között jól érzi magát. Olcsóbb, ha nem a kertet próbáljuk a növényhez igazítani, hanem fordítva. Ne akarjunk havasszépét (*Rhododendron*) ültetni száraz, meszes talajba, vagy levendulát északi erdőszélre. Szerencsére bármilyen adottságú a kertünk, minden körülmény közé találunk olyan növényeket, amik kevés fenntartás mellett is jól érzik magukat, szépen díszlenek, gazdagon virágoznak.

Ha mégis igényesebb növényeket szeretnénk, akkor segítenünk kell az igényeik kielégítésében. A virágpompára nemesített évelők sokat „kérnek”, de cserébe sokat is „adnak”. A hazai éghajlati viszonyok mellett a tápanyagellátás, a talajlazítás és az öntözés a legfontosabb teendők, ha igényes évelőket, cserjéket vagy egynyáriakat szeretnénk nevelni.

Képünkön klasszikus évelő bordert (szegélyágyat) láthatunk. Hogy mi a szépsége titka?

Az angliai border hosszú időn keresztül fejlődött a viktoriánus Angliában, sajátos szabályok alapján, különböző lépésekben alakítják ki.

Néhány fortélyt a képről magunk is elleshetünk. Az egyik legfontosabb szabály a konkáv téralakítás, amely azt jelenti, hogy a háttérben húzódó sövény, kerítés vagy

fal elé magasabb, majd onnan a szegélyágy széle felé haladva fokozatosan alacsonyabb termetű növényeket ültetünk. Ezzel a kialakítással a kisebb kert térhatása is megnő, kellemes benyomást kelt, a tekintetet végigfuttatja az egész ágyon. Előnyös, ha a konkáv téralakításon belül nem szigorúan szabályos a növények magassági elrendezése, hanem például egy közép magas növény néhol az ágyás előterében, néhol hátrébb fordul elő.

A képen jól megfigyelhető a növények ritmikus ismétlődése. Egy-egy fajta nemcsak egyszer, hanem kisebb-nagyobb csoportokban újra előfordul az ágyás hosszában. Ez az elrendezés egyfajta rendet, kiszámíthatóságot, nyugalmat áraszt.

A harmadik fontos szabály a virágzási csúcspont kialakítására való törekvés. Elégedetlenek leszünk, ha az lebeg a szemünk előtt, hogy mindig virágozzon valami, sokkal inkább arra törekedjünk, hogy legyen egy-két olyan hónap, amikor sok növény egy időben virágzik. A többi kiegészítő növény – tavaszi hagymások, talajtakaró évelők vagy háttércserjék – pedig nyílhatnak előbb vagy később. Nyáron virágzó egynyáriakkal, hagymásokkal gazdagíthatjuk a látványt. Ezáltal tavasztól késő ősziig díszes lesz a virágágyunk, de lesz egy-két hónap, amikor a legszebb pompájában díszlik. Megéri a fáradságot!

Ambrus Mária Zsófia

A mohó kíváncsiság kertje

A kert meséje valahol ott kezdődik, hogy a kolozsvári születésű Szabó T. Anna Szobathelyen találkozik a marosvásárhelyi Dragomán Györggyel. A két fiatal egymásba szeret, összeköti életét, és az író-költő házaspár végül Budaörsön lel otthonra a két kisfiával. A családi ház kertjében pedig nemcsak virágok és gyümölcsök teremnek, de versek, regények és novellák is.

Nehezen tudunk időt egyeztetni az írópár könyves elfoglaltságai között. Mikor pedig összejön a találka, Anna kétségbeesve fogad: tönkretette a lezúduló eső, elverte a jég a kertet! Odavannak a gyönyörű rózsák, romokban minden – panaszozja. Vigasztalom, ez ellen nincs mit tenni, akinek kertje van, tudja, az időjárás megkeseríti néha a kertszeretők életét. Akkor hát, sétáljunk végig a „romokon” – javaslom, és igyekszem kerülgetni a sarat.

A házra vadszőlő fut, sarkainál hatalmas fenyők, tuják posztolnak, a szomszéd ház fala mellett sűrű zölddzsungel: díszbokrok, vadszőlő, rózsák, virágok vegyesen. Az épület mentén, a keskeny járda szegélyében és a lépcsősoron végig fűszernövények illatoznak. A ház mögött nagybacska tisztás, akár egy szabadtéri szoba, körben zölddel határolva. Magas sövény szegélyezi, és irdatlan méretű fák: égbenyúló ezüsthenyő, tuják, és természetes cseresznyefa, tele érett gyümölcscsel. A terasz előtt a ház asszonyának kárvalott kedvencei, a szép, viharvert rózsák. Ahány, annyiféle, a krémszíntől a bordóig, az öklömnyitől az apró virágúig, a nyugártól bokrosig számtalan fajta.

– Rózsabolond vagyok – *nevet Anna.* – A rózsza maga a csoda! Minden évben veszek valami újat, érdekeset. Megszorgolgom őket, és „aki illatos, az jöhet”. Ajándékba is kaptam már: Danyi Zoltán író nagy rózsakertész, hallva a mániámról küldött nekem a férjemmel pár remek tövet. Benn szoktam dolgozni a szobában, laptoppal az ölemben, és szeretek kinézni az ablakon. Persze éppen a rózsagyásra és a fákra látok. Nekem kell a tér, verset írni csak fával és éggel tudok, csak a prózához nem kell ablak. A cseresznyefán a

családi függőágy, legalább két ember mindig benne. A kertben amúgy nehezen tudok egyhelyben ülni, de kinn a babzsákfotelban Pali fiammal boldogan elolvastatok.

Szív az égen

Anna limonádét készít, jéggel, citrommal, friss mentával, és lendületesen sorolja a kert áldásait. A fiúk egész nyáron kint játszanak, szaladgálnak. Van hinta, ugráló, és a felfújható medence is kikerül. A teraszon jókat grilleznek, ebben Gyuri a nagymester, aki egyébként is szívesen sütkérezik a kertben.

KISS GERGELY FELVÉTELEI

• Azt nem kell kérdezni, hogy került kettőtök családja a diktatúra fojtogató Romániájából Magyarországra. Az viszont érdekelne, hogy az Erdélyből elszármazott fiú és lány hogyan csöppent éppen Budaörs eme csöndes utcájába?

– Budaörs nagy családi kötődés nekünk. Apai nagymamám itt van eltemetve. Nagybátyám már régóta itt lakott, és az utolsó években nagymama is náluk élt. Ő kérte, hogy ne vigyük majd Kolozsvárra, hanem jó lesz neki itt nyugodnia. Magát a házat édesanyám találta, elbűvölte az élő zölddel körbezárt kert. Amikor megnéztük, nekünk is elég volt öt perc a döntéshez. Ráadásul épp cseresznyevirágzás volt, talpig fehér sziromban a fa. Igazából Gyuri akart kertet, egy regényíró nehezen mozdul ki otthonról. Én is vágytam rá, de sokáig nem bíztam benne, hogy sikerül. Nyolc éve költöztünk, és emlékszem, óvodás Gábris fiam nem örült neki. Mikor pakoltunk ki, észrevettem, hogy egy repülőgép nagy szívet rajzolt az égre. Épp a nagymamám háza fölött. Nézd kisfiam, látod, te ezt a helyet szeretni fogod! – mondtam neki, és tényleg úgy lett. Persze a közelben van a repülőtér, ez nem olyan rendkívüli esemény, de mégis, akkor nekünk az csodaszámba ment.

• És ezek után két kézzel fogtál hozzá a kert berendezéséhez. Mi maradt, és mi újat ültettél?

– Az öreg, nagy fák kivételével mindent én ültettem. Túlzásba is estem, hiába tudom, hogy a növények gyarapszanak. Zsúfolt a kert. Az a baj, hogy túl nagy az ambícióm. Palántákat veszek, minden kertészboltot ismerek, nekem ez a kapcsolódás. Rendben, hogy az ember az unokájának ültet diófát, de valamit én is akarok látni. Lehetőleg mindent egyszerre, és most. Jártamban-keltamben, ha megtetszik valami, nem nyugszom, amíg a magját be nem szerzem. Finnországból többször eljuttattam ösztöndíjjal, és nem győztem csodálni a csillagfürtöt. Látványos, nagyméretű virág, ami kivadult a kertekből, mutálódott, és mára egész tájakat beborít. Vettem magot, és a ház mellett már nálam is pompázik. Angliában nagyon megtetszett a bükköny, ők édesborsónak hívják, abból is hoztam magokat. Nagyon szeretem a dúsvirágú klemátiszt, a boglárkacserjét, a petúniát, az illatos loncot.

• Rengeteg fajta zöldfűszered van, főzöl is velük?

– Persze, mennek ételbe-italba. Van többféle bazsalikom, menta, édeskömény, kapor, csombor, oregánó, curry, kakukkfű, snidling, zsálya, tárkony, rukkola, jóféle babérfű. A citromfű úgy terjed, hogy las-

san a rózsagyást is eluralja. Nálam a kert főszereplői a rózsák és a fűszerek. Nagyon szeretjük a paradicsomot is, mindig bőven ültetünk. Nyáron a fokhagymás pirítóshoz nincs is finomabb a teraszon érett friss paradicsomnál.

A hölgy kissé bogaras

Itt tartunk, amikor egy tekintélyt parancsoló kék fadongó jelenik meg a színen, és új távlatokat nyit a beszélgetésben.

– Sok állat él a kertben. A sünök bejárnak a konyhába, bemásznak a szekrény alá. Morcos, maguknak való „világon kívüli” lények, de szeretem, hogy jönnek-mennek. Van nyest, baglyok is laktak valamelyik fán. A madarakat egész télen etetjük, él itt rigó, harkály, szarka, rozsdafarkú, vörösbegy, a tengeliceket nem látom, csak a hangjukat hallom. Egyszer a társaság-beli gyerekek békapetéket szedtek. Tudom, hogy védett, de már nem volt mit tenni, elfogadtuk. Hoztam a közeli mocsaras részből vizet nekik, és itt a kertben nevelgettük, de a legtöbbjét elengedtem a békás mocsárba. Hosszú hónapok után végül nagy örömeinkre felnőtt egy béka. Búcsúzóul fogta magát, beleugrott a kis kerti fémvályúba, tempózott párat, majd elment. Tájvédelmi körzet van a közelben, remélem, jó helyre lelt. A rovarvilág is fantasztikus itt, szeretem megfigyelni.

• *Pedig köztük akadnak „nemszeretem” lények is.*

– Biológus az édesapám, és gyerekkoromtól nagy Gerald Durrell-rajongó vagyok. Ez a kert tökéletesen alkalmas az efféle érdeklődés kiélésére. Rengeteg a pók, alaposan kitanultam őket, esszét tudnék írni róluk. Találkoztam farkaspókkal, az valóságos óriás, és láttam gyönyörű darázspókot is. Jóban vagyok a hangyákkal, elnézegetem a rózsabogarakat, dongókat. Vannak szabóméheink a bejáratnál, a téglafal réseiben. Érdekes kis bölcsőket csinálnak: a leveleket föltekercik, abban laknak a gyerekeik, tesznek bele pollent, és lezárják. Lenyűgöző, ahogy ténykednek. Egyetlen baj, hogy a rózsaleveleket kicakkozzák. Vettem nekik méhházat, megpróbálom átköltöztetni őket. A darazsaktól kissé tartok, mert gyerekként megszúrtak. Ezért apukám, ha darázs közelített, kinyújtotta a kezét, hogy rászálljon, és közben elduruzsolta József Attila verssorát: „Jön a darázs, jön, megszagol, dörmög, s a vadrózsára száll”. Így akarta a félelmemet eloszlatni. És tényleg elrepültek a kezéről, nem szúrták meg.

• *Érdekes, ahogy a kétféle családi örökség ötvöződik benned. Édesapád bioló-*

gus, nagyapád, Szabó T. Attila korának egyik legmeghatározóbb nyelvésze volt. Emlékszem, tudományos körökben miccsoda tisztelet övezte.

– Édesapám főleg botanikusnak tartja magát. Úgy mondja, azért lett az, mert a sok bölcsész közt gyerekkorában nem kapott választ a kérdéseire a kirándulásokon. Nyelvész édesapja és barátai nem ismerték jól a növényeket. Később ő összefogott Péntek János nyelvész barátjával, és közösen írtak könyveket Erdély növényvilágáról. Kutatóként mindig voltak kísérleti kertjei, és sokat vitt engem is terepre. Erősen megvan bennem mindkét vonzalom. Régen etológus akartam lenni, nem gondoltam, hogy a költé-

szet szakma, akkor főleg élvezet volt még. Végül jól választottam, de a mohó kíváncsiság, amíg élek, jellemezni fog. Nálam mindenből túl sok van, a kertben túl sok a növény, a lakásban túl sok a könyv.

Líra és próza

• *Milyen kertetek őriz az emlékezeted?*

– Gyermekkorom nyarai a kertben teltek. Anyai nagymamám kolozsvári kertje hasznos volt gyümölcsfákkal, málnával, zöldséggel, tyúkokkal. Nagyon élveztem, kimentem, behoztam a tojást, kihúztam a zöldhagymát és megvacsoráztam. Ott tanultam meg a kertművelés gyakorlati fogásait. Apai nagymamám orvos volt, emellett három fiút nevelt föl. Rajongott a virágokért. Az ő erkélye dús virágözönnel a szépséget jelentette. Már a nagymamákban is munkált az erős kíváncsiság a világra, a természetre.

• *Szenvedélyes ember vagy, s a költészet lírai műfaj. Megmozdít benned váratlan érzelmeket egy-egy növény?*

– Évről évre próbálok fűvesíteni. De az egyszerű gyomos, gyógynövényes úsgyep kitartóbb. Pitypang, lándzsás útifű, cickafark, s köztük a fehér here, a *Trifolium repens*. Valahányszor ránézek, eszembe jut, édesapám mennyit kutatta, milyen sokat láttam gyerekkoromban! És „utánam jött” a nagymamám eperfája is. Madarak hozhatták, nem tudom honnan érkezett. Sehol nincs a környéken, de itt a sövényből kinőtt az én kedvemért...

• *A kert „nyers prózája” pedig a kétkézi munka. Ezt ki végzi?*

– Kertész nem jár itt, szeretem magam eldönteni, mit hova ültessek, és szeretném magam gondozni a virágaimat. Ez örök harc az idővel, mert tavaszanként van a Költészet napja, a Könyvfesztivál, és szinte lélegzetet se veszek, jön a Könyvhét, közben fordítok, írok, korrekktúrozom. Pedig maga a kert is kitöltő az időmet, ha csak azzal foglalkoznék. Örök lemaradásban vagyok. Gyuri ugyan szokott füvet nyírni, de sajnos egyik fiú se érdeklődik igazán a növények iránt. Ők használják, élvezik, én „csinálom” a kertet – *summázza Anna, akinek mosolygós szemén látszik, hogy különösebben nem bánja. Majd derűsen hozzáfűzi:*

– Kiskoromban olvastam Szász Imre meséit: Kisanna kertországban, Kisanna erdőországban. Tudtam, hogy „rólam szólnak”. És valóban, én soha nem tudnék unatkozni. Nekem elég egy kert, akár csak egy tenyérnyi terület, ahol élőlények élnek.

Sándor Mária

LEVENDULAKERT

a hegy alatt

FELEJTHETETLEN

A Kertnézőben mozgalom szervezésében június elején láthatták a kertet az érdeklődők. „A hely varázslatos volt, mindenki fölmerült a Cso-pakra költözés gondolata. Az ott lakók hihetetlen harmóniában élnek magukkal és a környezettel. Fantasztikus élmény volt” – olvashatjuk az egyik kertlátogató bejegyzését a Kertnézőben honlapján. Valóban, a kilátás lenyűgöző, az ott töltött idő mindenki számára felejthetetlen volt.

A csopaki szőlőskertek között kanyargó út egészen az erdőig vezet. A régi borospincék alatt elterülő kertben a hullámzó levendula kékjén túl körbeölel a Tihanyi-félszigettől Paloznakig látszó Balaton. A látvány felejthetetlen és marasztaló.

– Egy ekkora kert soha nincs rendben, *kezdjük a beszélgetést házigazdáinkkal, Terézzel és Istvánnal*, mindig azt végezzük el, ami a legfontosabb. Amikor 2004-ben elkezdtek az építkezést, a telken csak szőlő volt. Először a ház épült fel, utána a pince, így a szőlősorok kissé

kiszorultak. A négyhektáros szőlőbirtok gondozásához egy segítségünk és a gépeink vannak: traktor, fűkasza, permeterzőgép. Díszkertünk a kis zöldeggel együtt félhektáros.

Valamikor a helyiek szőlői az alacsonyabb, vörös vulkáni talajú területeken voltak, itt fenn a vámosiak nevelték a szőlőt és készítették boraikat a hegybe vajt

pincékben. Mára talán csak egyetlen igazi, régi pince maradt, a többit átépítették, *meséli István*. Régen alig volt itt épület, közülük is Ranolder püspök kastélya és szőlője volt a meghatározó. Az elmúlt harminc év alatt, de különösen tíz éve gyorsult föl a beépítés.

• *Hogyan alakították ki a kertet?*

– Amikor megvettük a szőlős telket, tudtuk, hogy nem akarunk bort készíteni, az teljes embert kíván. Megműveljük a szőlőt és eladjuk. Csupán két sort szüretelünk, a magunk öröme. A régi ültetvény negyvenéves Sauvignon blanc tőkét nem vágtuk ki, megifjítottuk. Az új telepítéshez már a Chardonnay fajtát választottuk, mert az volt a kedvenc borunk. Ranolder korában a csopaki rizling volt itt a jellemző szőlő, most újra ez a fajta lett a meghatározó.

A kertet nem terveztük, spontán alakult. Először elkészült a ház, majd a pince a támfallal. Utána gondoltuk át, mire lehetne használni egy támfalat. Így készült el a nyári konyha, tetején a napkollektorral. A növények öntözéséhez szükség volt vízre, így lett fűrt kutunk is, melyben a márga altalaj miatt százötven méter mélyen értünk a vízhez.

• *A pince fölötti zöldtető hogyan született?*

– Először kis télizöldet ültettünk, a virágának kékje nagyon tetszett nekünk. A tűző napon nem maradt meg, és a föld elkezdett lecsúszni. Akkor telepítettünk madár-birset, lejjebb pedig cserjés pimpót.

• *Csodálatos látvány ez a levendulakert. A család kedvenc növénye, azért lett meghatározó dísz?*

– Naiv kertészként a külföldön látottak alapján azt gondoltuk, hogy a levendula olyan növény, amivel nem kell semmit sem csinálni, elviseli a meleget, és még szárazságtűrő is. Ültessünk hát levendulát, gondoltuk, milyen szép lesz majd, ha virágzik, *meséli mosolyogva Teréz*. Tizenegy éve ültettük, akkor még nem volt ekkora divatja Magyarországon. A szükséges palántamennyiséget is nehéz volt összeszedni, nem is lett egyfajta. Megta-

pasztaltuk az ellenkezőjét annak, amit gondoltunk a növényről. Folyamatosan kapáltuk, mert a gaz túlnőtt a kis palántákat, és öntöztük is őket. Két-három év alatt szép lett, már nem kell öntözni, csak nyírni. A levendulafolt hullámzását nem terveztük. A 'Hidcote' fajtát kedvelem erős szára, szép színe, és hosszú virágzása miatt. A palánták egy része azonban más lett, és így vegyesen ültetve alakult ki a hullámzó felület. Később gondoltunk arra, hogy a szőlő nélküli életteret szintén levendulával válasszuk el a szőlőtől. Négyezer tő levendula virágzik nyaranként.

www.kertnezoben.hu

• A telket sövény határolja, és bármerre nézünk, mindenhol nyílik foltszerű kiültetésben valami. Tudatos döntés volt ez?
– Azt tapasztaltam, hogy nagy felületen jobban mutatnak a növények, mint két-három bokor. A pimpónál tanultam meg ezt. A sövényrel a szomszédos

szőlőültetvény permetezése ellen próbáltam védeni a területet, szakaszosan több fajtát ültettem. Kínai orgona, törpe orgona és a galagonya kezdi a virágzási sort. Nagyon kedvelem a húsos som 'Jolico' fajtáját. Tavaly majd megszakadtak a termésből, öt-hat kilogrammot szedtünk le egy-egy növényről. Szakaszosan, lépésről lépésre haladtunk a telepítéssel.

A füge mindig is a szívem vágya volt, azért került ide. Sövényként szépen takar, és jól terem. A telek másik oldalán még damaszkuszi rózsák is vannak a sövényben, fantasztikus az illata. Minden hétnek megvan a maga virágzó növénye.

A telek felső része az új telepítésű szőlősorok végén szinte befut az erdőbe. Vadvirágok, cserszömörce, galagonya is díszlik, összekötik az erdő növényzetét a kerttel. A komposztáló is ott van, finom takarászként tökkel beültetve.

– Közel vagyunk az erdőhöz, a rózsabogarak ott élnek túl a telet, és onnan jönnek át. Ennek ellenére a kertben csak lemosó permetezést használunk, néha levéltetű ellen más is. Az almától például valószínűleg elköszönünk, mert minden évben beteg. Az erdőből élénk az állatforgalom, az őzeket és a vaddisznókat sikerült kizárni, de a nyulak ellen készült kerítés nem mindig határos, kedvelik a zöldségeskertet. A zöldségek sorközeit, ahogy a levenduláét is, vékony rétegben fűkaszálékkal és komposzttal takarom, időnként bekapalom.

• A levendula mellett a rózsák adják a kert nyári színét.

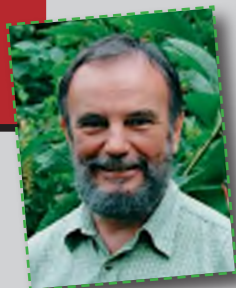
– Rózsamániás voltam, meséli Teréz, az első dolgom a rózsatelepítés volt. Két-három évig működött is, de megjelentek a nagy rózsabogarak, és leették az illatos rózsák bimbóit. Emiatt a korábbi négy rózságyás helyére a levendulák közé ribizli került. Azt vettem észre, hogy a bogarak az illatos virágokra és a gyümölcsre is jönnek. Versenyben vagyok velük, ki szedi le előbb az érő barackot.

A természetben vagyunk, nem szeretem a szabályos vonalakat. Alakítjuk egymást, mi a kertet, a kert pedig minket. Borsosné Kéry Ilona: Kertem című könyve meghatározó élmény volt számomra, szívből ajánlom mindenkinek.

Megyési Éva

ARUNDEL

kastélya és kertjei

Az Egyesült Királyságban a híres, megtekintésre méltó kertekhez igen sok esetben tartoznak hasonló épületek. Talán pontosabb lenne úgy fogalmazni, hogy nevezetes épületekhez, kastélyokhoz nevezetes kertek tartoznak. Szép példa erre Arundel kastélya és kertjei.

Arundel bájos történelmi kisváros, római katolikus püspöki székhely. Londontól 80 km-re délre, Nyugat-Sussex grófságban található, a South Downs dombság déli lejtőjén, nem messze a tengerparttól. Arundel várkastélya közel ezeréves múltra tekint vissza, ódon falai szemtanúi voltak a viharos angol történelemnek. Hódító Vilmos (1027–1087) normann seregeivel a szigetre érkező Roger de Montgomery, Arundel earlje kezdte építtetni a 11. század végén, az Arun folyó kies lapálya fölé emelkedő magaslaton. Halála után a koronára szállt a vár és a birtok, és I. Henrik király (1068–1135) második feleségének

ajándékozta azt. Ő a király halála után hozzáment II. William d'Albinihez, akit II. Henrik király (1133–1189) 1155-ben megerősített birtokában. Ettől fogva – a koronához való időnkénti rövid visszatérésektől eltekintve – a d'Albini család nőági örökösödési vonalán, a FitzAlan és Howard családokon át tulajdonképpen folyamatosan egyetlen család tulajdonában van, ma is ők lakják. A Howardok fontos szerepet játszottak az angol történelemben a XV-XVII. században, a Rózsák háborújában és a Tudor-kori polgárháborúkban. Sokan estek áldozatul közülük politikai indítékú kivégzéseknek, két

A kastély monumentális épületegyüttese

bíborost és egy szentet is adott a család. Szent Howard Philip, Arundel XIII. earlje (1557–1595) a Towerben halt meg hite miatt, ugyanis a család a protestáns Angliában máig megtartotta római katolikus hitét. Fia, a XIV. earl (1585–1646), akinek „gyűjtő” (Collector) volt a ragadványneve, viszont egész mással tűnt ki, szenvedélyes gyűjté-

sével ő alapozta meg a kastélyban ma is látható fantasztikus kincs- és műgyűjteményt: csodálatos 16. századi bútorokat, kárpitokat, órákat, szőnyeget, nagy értékű festményeket (Van Dyck, Gainsborough, Mytens, Lawrence, Reynolds, Canaletto). Stuart Mária skót királynő személyes tárgyai, történelmi, egyházi, heraldikai relikvi-

ák, a Norfolk hercegek gyűjteményei szintén a kastély látogatható részében berendezett kiállításban láthatók. A polgárháború idején (1642–1645) súlyosan megsérült a kastély a királpártiaknak és Cromwell parlamentarista seregeinek köszönhetően. A tulajdonosok a későbbi századokban többször restaurálták az általuk folyamatosan lakott épületet. Viktória királynő (1819–1901) és férje, Albert herceg három napig tartózkodott 1846-ban a kastélyban. Erre az alkalomra az általuk használt hálószobát és helyiségeket a XIII. Norfolk herceg fényűzően átalakította a korszak vezető londoni belső-építészével. A 19. század végén Arundel kastélya az első vidéki épületek között volt, ahol villannyal világítottak, központi fűtés volt, személyfelvonók és modern vízvezetékrendszer működött.

Ha a monumentális épületegyüttes látogatható részeiben végignéztük a kiállításokat, induljunk fölfedezni a kastélytól dél-nyugatra található kerteket. Külön kert részben fekszik az 1390-ben alapított, gyönyörű gótikus kőfaragásokkal ékes FitzAlan kápolna, amely ma is a Norfolk hercegi család temetkezési helye. Érdekesége, hogy az épületet üvegfal választ-

A belső udvarban meghiűt kis kertek fogadnak

A Hagymás látványkert részlete

A Gyűjtő earl kertjének részlete

ja ketté katolikus és anglikán részre, ami szokatlan és egyedülálló az Egyesült Királyságban.

A kastélyhoz tartozó kertek 1854 óta látogathatók. A falakkal is elválasztott, különböző stílusú nagyszerű kertrészek kiváló védelmet nyújtanak a fagyérzékeny növényeknek, így a szabadban telelnek egyes banánok, trópusi zsályák, pálmák, kánnak.

A legnevezetesebb látnivaló a *Gyűjtő earl kertje* (*The Collector Earl's Garden*). A formális stílusú díszkert a tervező szándéka szerint elegáns tisztelgés Thomas Howard, Arundel XIV. earlje (1585–1646) előtt, aki Padovában halt meg száműzetésben. Lord Arundel az első nagy angol műgyűjtő, gyűjteményének antik darabjai Oxfordban, ritka könyvei a Royal Society könyvtárában találhatóak, de bőségesen maradtak általa vagy megbízásából gyűjtött műtárgyak a kastélyban is.

Az új kertrész a György- és Viktória-kori fallal kerített hajdani zöldségeskert elhanyagolt, aszfaltozott, parkolónak használt területén létesült. Harmadrészen a mostani lord és lady lelkes támogatásával biozöldségeskertet gondoznak. Isobel és Julian Bannerman tervezték Jakab-kori stílusban, a gyűjtő lord valamikori londoni, Temze-parti háza, az Arundel Ház kertjé-

nek fantáziadús, de nem teljesen korhű rekonstrukciója és újraálmódása (helyén ma a Howard Hotel és a Temple metróállomás van). A szokatlan szerkezetű kert első pillanatban meghökkentő. Az Arundel hercegnő híres Mytens-portróját rejtő szalomból kitekintve kupolás pergolák, szökő-

kutak láthatók. Közepén a sziklából öszszerakott dombocskát pálmákkal és ritka páfrányokkal ültették be. A zöld kulisszának használt tölgyek különleges rusztikus bájt, robusztus karaktert kölcsönöznek a kertnek. Ott találjuk a tölgyekből megfogalmazott „Oberon-palotát”. Két jegenye-

A Fatónkkert óriás kígyósziszekkel (*Echium pininana*)

Az újkori neogótikus katolikus székesegyház a kert mellé épült, közelében sok fagyérzékeny növény díszlik

Az enyhe éghajlat bizonyítéka a hatalmas paratólgy

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

Az angol táj egyik jellegzetes eleme, a piros mécsvirág (*Silene dioica*) tömegesen nyílik a kastély parkjában

tölgy őrzi Henry herceg fantasztikus, 1611-es újévi álarcát, amelyet cseppkőből kialakított vízesés koszorúz. Csatornák, csipkés tufából épített szökőkutak, medencék is tagolják. A gyűjtő earl kertjének egészen egyedülálló, különleges a hangulata, nagyszerűen felidéri a régmúlt korok művészetét.

A 2013-ban létesült *Fatónkkertben* (*Stumpery*) az élő környezetet mutatják be a birtok erdeiből hozott öreg fatörzsek felhasználásával, amiket élő szomorúfüvek alatt közelíthetünk meg. Az öreg törzsek közé őshonos vadvirágokat – kankalint (*Primula*), gyűszűvirágot (*Digitalis*), kutyatejet (*Euphorbia*), hunyort (*Helleborus*), harangvirágot (*Campanula*), páfrányokat – ültettek.

A jellegzetes angol kerti elemet, az *Angol évelőszegélyágyat* (*English Herbaceous Borders*) a régi puszpángsövényeket kivágva tiszta háttérrel újították fel. Magas termelű lágyszárú növények, szarkalábak (*Delphinium*) és csillagfűrtök (*Lupinus*) határozzák meg a jellegét.

A *Trópusi üvegházban* (*Tropical Glass House*) a szokásos trópusi növények mellett többek között nagy paprikafajta-gyűjtemény is látható. A *Viktóriánus szőlőházat* (*Victoria Vine House*), amely a Windsori kastélyba Viktória királynőnek készült ház pontos

mása, 1850-ben a Clarke and Hope cég építette. Ma a régi fényében tündököl. A falon szétterített szőlőt, őszi- és laposbarack-fákat és más egzotikus gyümölcsöket, zöldségeket nevelnek benne, de nyáron paradicsomgyűjteménynek is otthont ad.

A *Rózsakertbe* (*Rose Garden*) pompás, erős illatú, hagyományos angol rózsafajtákat ültettek. A *Hagymás látványkertet* (*Allium Extravaganza*) május–júniusban elborítják a többi növény fölé emelkedő hatalmas lila-bordó, gömbös hagymavirágzatok. Az angol kertészek „tűzijáték-kertnek” nevezik ezt a típusú beültetést. A látogatók között nagyon népszerű ez a kertrész, új színfoltot hoz a tulipánok után. Az Arundel-kastély kertjeiben 14 különböző robusztus hagymafaj és -fajta tekinthető meg.

A *Vágóvirág-kertet* (*Cut Flower Garden*) 2013-ban újították fel. Mogyoró- és kőrisságakból, -vesszőkből font kerti ívek futtatott sokféle szagosbüköny (*Lathyrus odoratus*), az angolok egyik kedvenc virága pompázik ott, és a kastély ellátására szolgáló idényjellegű vágóvirágokat is ott nevelik. Mellette újabb rózsakert található olyan rózsafajtákkal, amelyek híres angol kertészek és kerttervezők nevét viselik, mint például *Geoff Hamilton*, *Alan*

Titchmarsh, *Gertrude Jekyll* és *Graham Thomas*.

A csinosan tervezett *Bio-konyhakert* (*Organic Kitchen Garden*) gyümölcsös és zöldséggel látja el a tulajdonos családot és a kastélyban működő vendéglőt. Főként Sussex grófságban termesztett régi fajtákat nevelnek ott. Az ágyások között olyan növények tenyésznek, amelyek elriasztják a kártevőket.

A FitzAlan kápolna mellett található *Fehér kert* (*White Garden*) lágy színű virágaival, például az 'Iceberg' rózsával, a fehér lepkevirágokkal (*Cosmos*), a Kleopátra tűjével (*Cleome*), és a fehér korbácsliliomokkal (*Eremurus*) nyugalmat sugároz.

A kertek és a kastélyt körülvevő, ritka fajokban bővelkedő park összterülete 40 hektár. Az Arundel-kastély és a kertje közel 200 éve nyitva áll, belépődíj ellenében látogatható. Történeti hangulata, gazdag műgyűjteményei, érdekes kertjei miatt mind népszerűbb a látogatók között. A pompás katedrálisáról is híres Chichester mindössze 16 km, Brighton 30 km onnan. Aki a déli grófságok tengerközeli sávjában utazik, semmiképp ne mulassza el meglátogatni.

Kósa Géza

A rózsák jól megférnek
a palástfüvel (*Alchemilla mollis*)

ANGOL RÓZSÁK a Balaton-felvidéken

A Balaton partjára,
a közel ötszáz lakosú
kis település,
Ábrahámhegy egyik
portájára,
Meilinger Helgához
és Dunai Jánoshoz, az a'Capella
Szőlőbirtok tulajdonosaihoz
vezet utunk.
Tíz éve a nagymama
kertjébe kezdtek
angol rózsákat telepíteni.
A Balaton közelségének,
a falu kedvező klímájának,
a tulajdonosok
értő kezének köszönhetően
ma már hatvanöt
angol rózsafajta (Austin)
mellett Geschwind-,
Poulsen-, Tantau-, Kordes-,
valamint Márk Gergely-fajták is
nyílnak.

Évelőkkel vegyes rózsaaág

A kertben az elmúlt tíz évben százhusz rózsát ültettek el, és még negyven tő várja konténerben végleges helyét – tudjuk meg Helgától, aki a Magyar Rózsatársaság egyik alapítója. Ezek után természetes, hogy a szőlőbirtokon is vannak rózsák, köztük *Crocus Rose*, *Evelyn* és *Geoff Hamilton* fajták. Az utóbbi években nagyon megnőtt a vadkár – meséli *Helga* –, a rózsza hajtása különösen az őzeknek kedves csemege. Amint sikerül kialakítani a tartós vadvédelmet, további töveket ültetnek majd ki.

Évelőkkel

A rózsák mellett sok évelő is díszíti a kertet. A fajtaválasztás elsődleges szempontja a rózsáknál és az évelőknél a viráguk vázartartóssága. Inkább kevesebb fajtát ültetnek, de egy fajtaból legalább két-három tővet kisebb csoportokba, így kevésbé sajnálnak levágni belőlük a vázába, ráadásul már az első évben szépen mutatnak a kertben. A másik szerelem a peónia, későbbi virágzású fajtái a rózsák remek kísérőnövényei. Hasonlóan kedvesek a díszhagymák, a 'Nigrum' fajta például szíromhullás után, a fennmaradó zöld terméstartókkal is jól mutat a vázában. Később pedig, amikor már a terméstartók is leesnek, a megmaradt „tüskés” fej még szárítva is különleges. A kertben jó néhány bokor fátyolvirág is díszít, mely az ágyásban is remekül kiegészíti a rózsákat, a csokrokhoz pedig szinte nélkülözhetetlen. 'Summer Sparkles' fajtája bájos, telt virágú, dúsan virágzó, zömök bokorú, önmagában is szép kis csokrot ad. Az igénytelen, bőségesen virágzó évelő lednek virágait, a vázában sokáig megmaradó palástfüvet, a tűzesőt, a bőrlevelet, a hunyort, a szarkalábat, a bimbós állapottól felhasználható pompás varjúháját *Helga* sokszor köti a csokrokba. Egy- és kétnyári virágok – borzaskata, verbéna – is nyílnak a kertben, és gyakran kerülnek a vázába.

Csokorba

Helga általában korán reggel vágja a rózsákat, olyankor frissebbek. A csokorkötéshez rózsaszedő ollót használ. A vágóélére szerelt műanyag feltét közrefogja a levágott szálat, így nem kell a szúrós ágak közé menni. A rózsatüskéző a sokszor apró, sűrűn tüskés kerti rózsáknál hatékony, sokkal gyorsabb vele a csokorkészítés. A kissé tapadó, egy-két centiméter széles, zöld, tekercsben kapható szártakaró szalaggal gyorsan eldolgozható a csokor szára. Az elmúlt közel tíz év alatt *Helgaék* kertjében egyetlen angol rózsza sem pusztult ki, és azon kívül, hogy néhány zsengébb hajtásvég megfázott, fagykárt sem tapasztaltak. A töveket minden második évben ta-

Geoff Hamilton (Austin, 1997)

Bonica (Meiland, 1981)

A SZERZŐ ÉS MEILINGER HELGA FELVÉTELEI

James Galway (Austin, 2000)

A Magyar Rózsatársasággal együttműködve indítottuk el rózsákról szóló sorozatunkat, melynek most a nyolcadik részét adjuk közre. Az önszerveződő civil társaság hat éve tevékenykedik hazánkban. Kezdő és gyakorló rózsabarátokat fogad tagjai sorába, az igényesebb nemzeti kertkultúra fejlődését igyekszik ösztönözni.

BEMUTATJUK

vasszal három-öt rügyre visszametszik, a köztes években azonban kissé magasabbra hagyják a hajtásokat a bővebb virágzás érdekében. Így a tövek kiegyenlítően és gazdagon nyílnak.

Tízéves tapasztalat

Helga elengedhetetlennek tartja a tavaszi lemosó permetezést, melyhez olajos rézkénlét használnak, ez jól megtapad, hatákos a kórokozók és a kártevők ellen is. Általában elég a kétszeri, nagyon erős nyáron a háromszori permetezés. Tapasztalata szerint az *Amistar* a rózsák legtöbb gombás betegsége ellen bevethető. De a bokrokon talált néhány foltos, rozsdás levelet Helga lecsípi és összeszedi.

Amíg vannak bimbók a vesszőn, addig elég kitörni a már elnyílt virágot. Metszőollóval és kosárral csak akkor dolgozik, ha egész ágakat kell letisztítani. Olyankor a visszavágás szabályai mellett figyel arra, hogy minden bokor szép alakú maradjon. A nyári nagy melege az angol rózsák érzékenyebbek a többinél. Forró napokon a virágok napközben megfionnyadhatnak, de estére magukhoz térnek. Nyáron, nagyon száraz időszakban meghálálják, ha három-négy naponta alaposan megöntözik őket. Akinek lehetősége van rá, használjon csepegtető öntözést, ajánlja.

A fenyőkérges mulcstakarás jól tartja a nedvességet, és kézzel is könnyen kihúzhatóak közülük az előbújó gyomok. A mulcsot azonban öt-hat évenként meg kell újítani. A több mint tízéves tapasztalat igazolta, hogy az angol rózsák szeretik a hazai éghajlatot, és gondozásuk nem nehezebb, mint a többi rózsáé. A legújabb fajták különösen ellenálló, többnyire illatosak, tömve telt virágúak, a vázában akár öt-nyolc napig is díszítenek. Már több nagy hazai kertészeti áruháza is forgalmaz angol rózsákat. A szőlősorok végére már Magyarországon is ültetnek rózsát, ahogy ők is, meséli Helga. Amikor több mint tíz évvel ezelőtt Dél-Afrikában járt, ott szinte minden szőlőültetvényben látta ezt. Szerinte ma inkább csak a díszítőértéke miatt ültetik, bár eredetileg jelző-

Leonardo da Vinci
(Meiland, 1993)

Strawberry Hill (Austin, 2001)

Ellen (Austin, 1984)

ANGOL RÓZSÁK JELLEMZŐI MEILINGER HELGA SZEMÉLYES TAPASZTALATAIVAL

Abraham Darby: Talán a legismertebb, 1985-ben bemutatott fajta. Azóta is az egyik legnépszerűbb. Félárnyékot is jól tűrő bokra másfél méterre is megnő, erős hajtásokat hoz. Igen gazdagon, szinte folyamatosan virágzik. Virága hatalmas, nagyon finom citrusos, gyümölcsös illattal. Jó vágóvirág. Mivel régen nemesített fajta, kevésbé ellenálló, mint az utóbbi években születettek, de ezt ellensúlyozza, hogy minden más szempontból tökéletes.

Mary Magdalene: Nagyon bájos, finom szerkezetű virágát porcelánrózsaszín szirmok alkotják, narancsos, sárgás, apró, habcsókot idéző középpel. Nálam a legkorábban virágzik, ezért mindig nagy öröm (nem mellesleg, édesanyámat Mária Magdolnának hívják). Az alacsonyabb bokrák közé tartozik, és bár a nemesítő leírása szerint kissé érzékeny, a kertünkben mégis meglehetősen egészséges. Talán az angliainál melegebb éghajlatot jobban kedveli.

The Pilgrim: A sárga rózsák közül tökéletesen szabályos virágformájával bűvöl el. Lány, kicsit krémes, sárga színárnyalata és erős, klasszikus illata miatt is nagy kedvencem.

Princess Alexandra of Kent: Gyönyörű, sötétrózsaszín szirmú rózsza, telt, csésze alakú virággal, melyet az tesz különlegessé, hogy a külső néhány sor szirm teljes virágzásban kihajlik. Rendkívül egészséges, erős illatú.

Jubilee Celebration: Különleges, többszínű rózsza, egyetlen más angol rózsához sem hasonlítható lazacos, narancsos, rózsaszínes árnyalattal. A szirm szélei már a bimbós állapottól világosabbak. Nagyon illatos, egészséges, szép

alakú bokrot nevel. Viszonylag tartós, különleges vágóvirág. Szinte folyamatosan virágzik.

Falstaff: A sötétbordó rózsák közül ez, és a *Munstead Wood* a nagy kedvencem. Nálam, déli fal elé ültetve, gyakran a *Mary Magdalene*-vel együtt kezd virágozni. Ellenállhatatlan illatát napközben is erősen tartja. Nagyon szép csokrokat készíthetünk belőle.

Tea Clipper: Szép alakú, egészséges bokrot nevel, sok hajtással, egy vesszőn többnyire csak egy-két bimbóval. Kissé kevesebbet virágzik, viszont laposabb, gyönyörű, telt, halvány narancs rózsaszín virága talán az egyik legnagyobb. Csokorban, kiegészítőkkal gyönyörű és tartós.

Crocus Rose: Az egyik legmegbízhatóbb, legbővebben virágzó fajta. Nagyon szeretem csokorban. Bokra kissé szétterülő, nagyobb helyet igényel.

Geoff Hamilton: Érdekessége, hogy egy száron nagyon sok, közel egyszerre nyíló virágot hoz. Így akár két-három vessző is már hatalmas rózsaszín csokrot ad.

Evelyn: A *Tea Clipper*-hez hasonló, annál egy árnyalattal világosabb, és sokkal bővebben virágzó fajta, rendkívül tartós vágóvirág. Hatalmas, kissé lapított, de nagyon telt virágai miatt ez a második számú kedvencem. Bokra szép alakú, erős vesszőket hoz, gyakran néhány szál elegendő egy csokorhoz.

Sir John Betjeman: A *Crocus Rose* fajtához hasonló bokrot nevel. Nagyon szabályos, a kaméliáéra emlékeztető, különleges, pirosba hajló, rózsaszín virágokkal. Ez a legtartósabb, vázában akár egy hétig is díszlik.

A fátolvirág remek társa a rózsáknak (Gypsophila 'Summer Swirl')

növénynek kerültek oda, egyes gombabetegekre ugyanis a szőlőnél is fogékonyabbak, így előre jelezték, hogy milyen betegség megjelenése várható a szőlőben, ezzel segítve a növényvédelmet. Manapság azonban a kevésbé érzékeny nemesített rózsák már aligha tudják jól ellátni ezt a feladatot. Másik magyarázat szerint a szőlőbe ültetett rózsza a traktorok megjelenése előtti időkben a lovakat segítette. A ló ugyanis gondosan kikerüli a szúrós bokrokat, így nagyobb körben fordul be a szőlősorokba, az ekével és egyéb eszközzel nem tesz kárt a szélső tőkékben. Minél tüskésebb volt a rózsza, annál biztosabb volt, hogy kikerüli a ló.

Megyesi Éva

Nálunk mindent megtalál, ami a kertjéhez szükséges!

Kertcentrumunkban
David Austin rózsák
széles választékával várjuk Önt.

Ahol nem csak a növények érzik jól magukat...

Cím: II. kerület, Budakeszi út - Szépjuhászné út sarok
Telefon: 1/392-5091, 30/396-5687, 30/944-8263
Nyitva tartás: H-Sz: 8h-18h V: 8h-16h
www.budaikertcentrum.hu

GARDEN GIRL

Kényelmes és praktikus női viselet stílusos kertbarátoknak!

A Garden Girl termékeket keresse a Budai Kertcentrum kínálatában!

www.gardengirl.hu

Designed by women - for women!

ROVARVONZÓK

A beporzást végző rovarok, nappali és éjjeli lepkék, méhek, különféle bogarak – sőt, még egyes madarak és denevérek is – fontos szerepet játszanak a nem szélporozta növények szaporodásában.

Népszerű kerti dísnövényünk, a nyárior-gona (*Buddleia davidii*) arról híres, hogy virágzatát szinte képtelenség úgy lefényképezni, hogy ne üljön rajta legalább egy szép pillangó, azok szüntelen körülzsongják a virágzó bokrot. Valószínűleg innen ered a növény angol neve: *butterfly bush* (pillangócserje).

Szerte a világon mintegy ezer olyan haszonnövényt ismerünk (táplálék-, gyógy- és rostonövények, vagy italkészítésre használt fajok), amelyeket rovarok termékenyítenek meg. A világon élő virágos növények háromnegyedét nem a szél, hanem különféle állatok porozzák be.

Faj- vagy nemzetség-specifikus beporzók is vannak. Az észak-amerikai származású

pálmaliliom (*Yucca filamentosa*) hazánkban nem vagy csak igen ritkán hoz magot, mivel a növény beporzását végző többféle pálmaliliumoly egyike sem él nálunk. További érdekesség, hogy ezen molyfajok petéiket is a beporzott virágokba rakják, és a kibúvó hernyók később a pálmaliliom magkezdeményeit, éretlen magjait fogyasztják. Természetesen a magoknak csak egy részét eszik meg, így a pálmaliliom is tovább szaporodhat. (Ez az ún. obligát mutualizmus, melyben a partnerek egymás nélkül nem képesek szaporodni és valójában élni sem.)

Az utóbbi években sajnos drámaian csökkent a beporzást végző rovarok száma, jellemzően az élőhelyeiket érő különféle

Kasvirág (*Echinacea*)

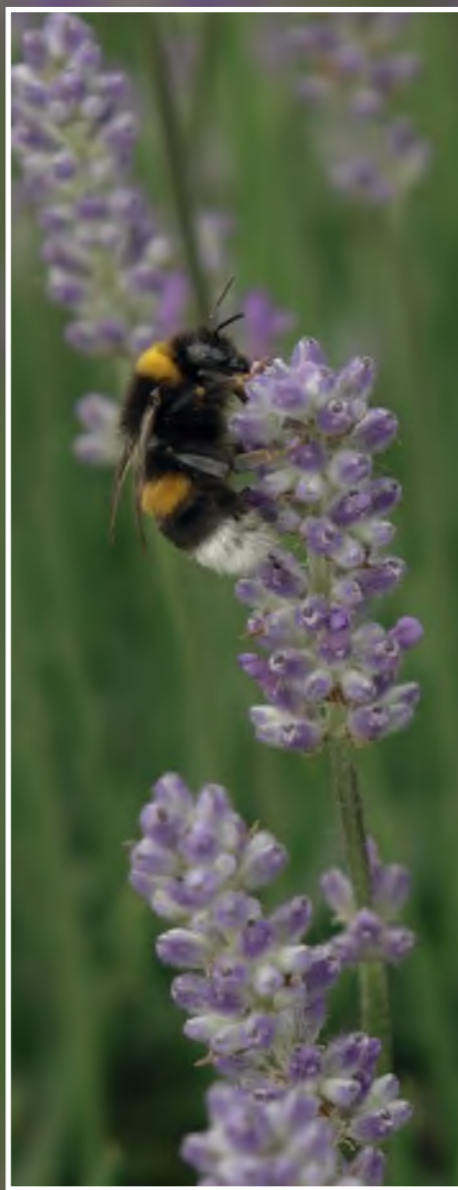
Völgycsillag (*Astrantia major*)

ÉJSZAKA DOLGOZÓKNAK

Külön csoportot képviselnek az éjszakai rovarvonzó növények, amik elsősorban erőteljes illatukkal és a sötétben feltűnő, világos színükkel (fehér vagy sárga) főképp éjszaka vonzzák a rovarlátogatókat. Jó példa erre az estike (*Matthiola bicornis*), melynek kellemesen bódító virágai este nyílnak ki. Ilyenek továbbá a ligetszépék (*Oenothera*), amiknek sok faja este nyílik, a bugás lángvirág (*Phlox paniculata*), ami ugyan egész nap virágzik, de este fölerősödik az illata, az ökörfarkkóró (*Verbascum*), vagy a díszdohány (*Nicotiana*), ami élénk, világos virágszínével csalogatja a rovarokat.

Kis-ázsiai macskahere (*Phlomis russeliana*)

A levendula virágának látogatói

beavatkozások (műtrágyázás, permetezés) miatt. A populáció csökkenésének további oka lehet még az invazív növények vagy rovarok, illetve új betegségek betelepülése, de akár a fényszennyezés is, ami a végkimerülésig ébren tartja a rovarokat. Az Amerikai Egyesült Államokban az utóbbi tíz évben például 50%-kal csökkent a beporzást végző méhek száma, sok rovarfaj ma már veszélyeztetettnek számít a saját élőhelyén.

A megporzást végző rovarok fölbecsülhetetlen értékű hasznot hajtanak, túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a mindennapi betevők műlik rajtuk. Ezért fontos, hogy olyan növényeket termesszünk vagy ültessünk a kertünkbe, amelyek növelik ezen rovarok életterét. A beporzó rovarokon túl további szívesen látott vendégek még a számunkra vagy növényeinkre káros rovarok ellenségei is. Gondoljunk csak a levéltetveket és a pajzstetveket fogyasztó katicabogárra, amit sok évelő növény (pl. cickafark) csalogat magához.

Vajon hogyan segíthetjük, hogy kertünk rovarvilága fajokban és egyedszámban is gazdagodjon? Az őshonos rovarvilág szempontjából nagyon hasznos, ha kerti növényeink közé több őshonos fajt telepítünk. Vitatott, hogy vajon csak az őshonosakkal, vagy az egzóta (behurcolt, máshol honos) fajokkal tehetünk a kedvükre. Ebben a témában az első átfogó kísérletet az Angol Királyi Kertészeti Társaság (RHS) végezte 2010–2014 között „Plants for Bugs” címen. A kísérlet során két területre háromféle származási csoportból ültettek növényeket: őshonos fajokat, az északi féltekén honos fajokat, illetve a déli félteke növényeit. A növényágysókba 14 különböző növény került: évelők, hagymások, cserjék, futónövények, fűfajok és páfrányok. A kísérletek során kiderült, hogy az őshonos és az északi féltekén honos növények ágyásaiban a rovarok ugyanakkora egyedszámban jelentek meg. A déli féltekén honos növények ágyása ugyan valamivel kevésbé volt látogatott, de ott a későn vagy a megszokottól eltérő időben virágzó, illetve a nagyon hosszán virágzó növények (*Verbena bonariensis*, dália) adtak némi előnyt.

Tehát jól megtervezett növénykiültetéssel, átgondolt növényhasználattal hatékonyabban növelhetjük a rovarszámot, mint ha kizárólag őshonos növényeket választanánk, sőt, akár a folyamatos rovarjelenlét feltételeit is megteremthetjük. Azt azonban fontos hangsúlyoznunk, hogy az őshonos növények megkerülhetetlenek, mivel teljes biztonsággal mégiscsak azok gondoskodnak az őshonos rovarok jelenlétéről.

Különböző évszakokban nyíló rovarvonzó növények

KORA TAVASZ	TAVASZ	NYÁR		ŐSZ
ÉVELŐK Sáfrány (<i>Crocus</i>) Hunyor (<i>Helleborus</i>) Májvirág (<i>Hepatica</i>) Jácint (<i>Hyacinthus</i>) Nárcisz (<i>Narcissus</i>)	ÉVELŐK Havasi sisakvirág (<i>Aconitum napellus</i>) Ínfű (<i>Ajuga</i>) Erdei szellőrózsa (<i>Anemone sylvestris</i>) Harangvirág (<i>Campanula</i>) Gubóvirág (<i>Globularia</i>) Napvirág (<i>Helianthemum</i>) Szibériai nőszirm (<i>Iris sibirica</i>) Díszmák (<i>Papaver</i>)	ÉVELŐK Medveköröm (<i>Acanthus</i>) Cickafark (<i>Achillea</i>) Podagrafű (<i>Aegopodium</i>) Izsópfű (<i>Agastache</i>) Tündérfűrt (<i>Aruncus</i>) Harangvirág (<i>Campanula</i>) Imola (<i>Centaurea</i>) Menyecskeszem (<i>Coreopsis</i>) Sáfrányfű (<i>Crocsmia</i>) Szarkaláb (<i>Delphinium</i>) Kasvirág (<i>Echinacea</i>) Szamárkenyér (<i>Echinops</i>) Legyezőfű (<i>Filipendula</i>) Galaj (<i>Galium</i>) Gólyaorr (<i>Geranium</i>) Túzeső (<i>Heuchera</i>) Orbánfű (<i>Hypericum</i>) Izsóp (<i>Hyssopus</i>) Fáklyaliliom (<i>Kniphofia</i>) Árvacsalán (<i>Lamium</i>) Levendula (<i>Lavandula</i>) Fűzény (<i>Lythrum</i>) Menta (<i>Mentha</i>) Méhbalzsam (<i>Monarda</i>) Macskamenta (<i>Nepeta</i>) Díszmák (<i>Papaver</i>)	ÉVELŐK Bugás lángvirág (<i>Phlox paniculata</i>) Zsálya (<i>Salvia nemorosa</i> , <i>S. greggii</i>) Tisztesfű (<i>Stachys</i>) Veronika (<i>Veronica</i>) CSERJÉK Nyáriorgona (<i>Buddleia</i>) Kékszakkál (<i>Caryopteris</i>) Cserszömörce (<i>Cotinus</i>) Fagyal (<i>Ligustrum</i>) Sudárzsálya (<i>Perovskia</i>)	ÉVELŐK Szellőrózsa (<i>Anemone x hybrida</i>) Törpe őszirózsa (<i>Aster dumosus</i>) Pompás varjúháj (<i>Sedum telephium</i> , <i>S. spectabile</i>) CSERJÉK Csarab (<i>Calluna vulgaris</i>) Borostyán (<i>Hedera helix</i>)
CSERJÉK Húsos som (<i>Cornus mas</i>) Mogyoró (<i>Corylus</i>) Hanga (<i>Erica</i>) Korai lonc (<i>Lonicera x purpusii</i>) Mahónia (<i>Mahonia</i>) Kökény (<i>Prunus spinosa</i>) Fűz (<i>Salix</i>)	CSERJÉK Borbolya (<i>Berberis</i>) Díszbirs (<i>Chaenomeles</i>) Madárbirs (<i>Cotoneaster</i>) Fagyal (<i>Ligustrum</i>) Rózsa (<i>Rosa</i>) Bangita (<i>Viburnum</i>) FÁK Mirobalán (<i>Prunus cerasifera</i>) Díszszilva-fajták (<i>Prunus</i>) Berkenye (<i>Sorbus</i>) Hárs (<i>Tilia cordata</i> , <i>T. platyphyllos</i>)			

Macedón varfű (*Knautia macedonica*)

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Örökzöld orbánfű (*Hypericum calycinum*)

Rovarbarát kertjeinkben fontos növényhasználati szempont, és egyben kertépítészeti alapelv, hogy kora tavasztól (pl. sáfrány, téli lonc, téli jázmin) egészen késő őszig (pl. *Aster dumosus*, *Chrysanthemum*-fajok és -fajták) mindig virágozzon valami, folyamatosan nektárt és pollent kínálva a rovaroknak. Évelőágysaikat hosszán virágzó és ott is remekül pompázó egynyáriakkal is keverhetjük, ahogy az a borderágysókban szokás. Ajánlható például a *Verbena bonariensis*, a dália-fajták, a pillangóvirág (*Cosmos*), a kaliforniai kakukkmák (*Eschscholzia californica*), a sarkantyúka (*Tropaeolum majus*), vagy a borzas kúpvirág (*Rudbeckia hirta*). Hosszú időn át nyílnak, így folyamatosan csalogatják a rovarokat a kertünkbe. A sarkantyúka ráadásul még a biológiai védekezésben is az élen jár, mert néhány káros rovar (tripszket, tetveket) távol tart a kertünkötől.

Tehát az ültetett növények származásának sokfélesége kifejezetten jó hatású a beporzó rovarok számára, aminek legfontosabb oka a növények eltérő virágzási ideje, de ezen felül az egyes növényfajok méretében, habitusában, virágainak alakjában, méretében, színében föllelhető változatosság is vonzza a rovarokat.

Patkós István

A NYÁRTŰRŐ BALKON

Megeshet, hogy a május-júniusban még mesés balkonnövényeink nyár közepére megfakulnak, esetleg teljesen feladják a hőségnapokkal folytatott harcot.

Nehéz jó döntést hozni, amikor tavasszal a balkonnövények közül válogatunk: engedünk a csábításnak, és az akkor éppen legszebbek, legösszeillőbbek közül választunk, vagy előzetes, bölcs mérlegelés alapján a tavasszal még szerényebb megjelenésű, de a nyári, forró napokon kiteljesedő fajokat ültetjük ki.

A nyári forróság már néhány nap alatt tönkretelheti addig viruló virágainkat. A túl sok víz (jól megöntözöm, hogy elviselje a kánikulát), és az időközönkénti kiszáradás is a vesztük felé sodorja őket. A laza, tőzeges, jó vízáteresztésű közeg, a folyamatos tápanyag-utánpótlás (tápdattal kevert öntözővíz), illetve a nagy, gyökereknek elegendő helyet adó, a főleg vizet kiengedő balkonláda segíti őket a nyár viszontagságainak átvészelésében. Az akasztós cserépben vásárolt növényeket érdemes már a vásárlást követően eggyel nagyobb méretűbe átültetni, de a nyár közepén sem késő ezt megtenni.

Nyár közepére a legnagyobb gondosság ellenére is megcsúnyulhatnak a lobéliák, a vörösbegyvirág (*Nemesia*), vagy a petúniák némelyike. Megpróbálkozhatunk visszavágással való megifjításukkal. A lobélia jól újul, ha felére visszakürtjük a bokrát, de fontos, hogy elegendő élő lomb maradjon rajta. Ha enyhe napok, hetek követik a visszavágást, akkor új hajtásokat hoz, visszanyeri szépségét. A visszatérő hőségnapok azonban nem kedveznek a megújulásának. Olyankor inkább hozzuk meg a fájdalmas döntést, dobjuk

A záporvirágból (*Gazania*) dugványról nevelt, nagycserepes változatok is kaphatók, amik elsősorban nem virágágyi kiültetésre, hanem edényes nevelésre, balkontra valók

A porcsinrózsa (*Portulaca*) igazi túlélőművész: a vidéki kertekből jól ismert, magról szaporodó fajta mellett terebélyes, csüngő bokrot nevelő balkonváltozatát is érdemes kipróbálni

A törpe napraforgó, a sárga lombú édesburgonya (*Ipomoea*), a varjúháj (*Sedum*) és a cseppecskevirág (*Osteospermum*) sárgára hangolt összeállítása nagycserepes vegyes összeállításba kívánkozik

EGYÉNISÉGÜNK, STÍLUSUNK

A kert a részletek kidolgozottságától és gazdagságától válik igazán élvezhetővé. Térkialakítása, növényválasztéka, színeinek harmóniája magán hordozza egyéniségünket, stílusunkat. Az ötleteinket, munkánkat dicséri, nyár végére kiteljesedett szépségével alig tudunk betelni.

A TAVASZ JEGYÉBEN

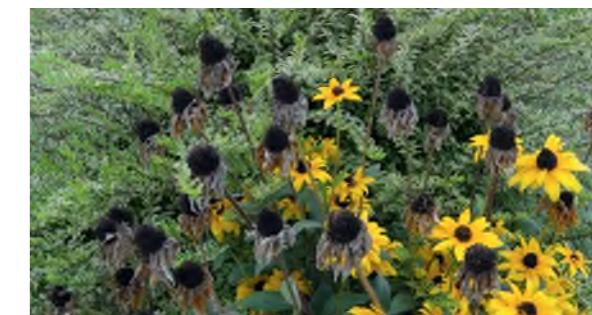
Az rekkenő meleg elmúltával lassan hozzákezdhetünk a nyár végén esedékes munkákhoz, foglalkozhatunk az évelők (nőszirm, árnyliliom, pünkösdirózsa) töosztásával, metszésekkel, a fűszerek betakarításával, hagymások ültetésével. A kora tavasz-

ÁTADNÁK A HELYÜKET

Az augusztusi napok forróságában még élénkek a fények és a színek, szeptemberben azonban már szelidül a hőmérséklet. Hűvösebbek a hajnalok és az esték, mert rövidebb időn át és más szögből süt a nap. Az átmeneti időszakban egyes növények továbbra is teljes díszben pompáznak, mások viszont szívesen átadnák már a helyüket. Már nem hajlongnak a széltől

szal virágzókat (tulipán, nárcisz, krókusz, hóvirág) mindaddig ültethetjük, amíg a talaj kellően meleg a hagymák begyökeresedéséhez (9-10 °C-os). A nyáron virágzókat (kardvirág, kanna, dália) viszont a fagyokig föl kell szedni, és szellős, fagymentes helyen tárolni. Beteg, sérült hagymákat ne ültessünk, és ne is tároljunk. Az ültetés mélységét a hagyma és a majdani növény mérete határozza meg, de minden esetben a csúcsukkal fölfelé, körülbelül kétszeres hagymaméret mélyre kerüljenek a földbe. Ültetőkosaras módszerrel azonos fajtákból szép csoportokat alakíthatunk ki.

a száruk, legtöbbjük fásodva, mereven áll, vagy támasztékot keresve egymásra dől.

A NYÁRUTÓ MUNKÁI

A nyárutó sok munkát ad az évelőkertben. Ki kell takarítani az elvirágzott, letermett, sérült, száradt növényi részeket, és az érett magokat is begyűjthetjük. Ha szükséges, újat is ültethetünk. Széles a választék, így a csábítás is erős a szép újdonságok iránt. A növényeket óvatosan, a gyökerek megsértése nélkül emeljük ki a konténerből, ne engedjük kiszáradni, azonnal ültessük el őket. A friss ültetést alaposan öntözzük be.

Egyre népszerűbbek a díszfüvek, hiszen jól tűrik a nagy meleget és a szárazságot. Zöldek és színes lombúak egyaránt megtalálhatók a választékban.

A FLORADANIA FELVÉTELEI

A díszpaprika nemcsak önmagában, de vegyes beültetésekben is megállja a helyét: kasvirággal (Echinacea), sással (Carex), varjúhájjal (Sedum) szép balkondíszet készíthetünk az indiánnyárra

Jó nyártűrő, sokoldalúan felhasználható balkonnövény, de a virágágyakba is kiültethető az Angelonia

ki őket, mintsem a nyár hátralevő részében lehangelő növényeket nézzünk a balkonunkon.

Mit érdemes vajon a helyükre ültetni? Muskátliból, mediterrán terasznövényekből (leander, murvafűrt, sétányrózsa) még találhatunk szépet, megvásárlásra érdemeset a virágboltok, kertészeti árudák kínálatában. Augusztusban már megjelennek az indiánnyár növényei: díszpaprikák, gömbkrizantémok, díszfüvek. Ültessük őket vegyesen, esetleg a nyarat épségben átvészelt balkonnövények mellé, a megüresedett helyekre.

Algeier Wendy

A lisztes zsályából (Salvia farinacea), párnacserjéből (Calocephalus brownii) és kúszó pázsitszulákból (Dichondra repens) álló fehér-ezüst összeállítás garantáltan nyártűrő

A sétányrózsa (Lantana) egész nyáron folyamatosan hozza virágait. Vízigényessége miatt azonban érdemes nagy cserépbe ültetni

NE METSSZÜK A HORTENZIÁT

Ha nyáron nem szedtünk virágot a kerti hortenziákról (*Hydrangea macrophylla*), akkor a nyár végétől már ne is tegyük, esetleg csak az elvirágzott fejeket szedegessük le, de akár a tövön is maradhatnak. Ősszel a hajtásokon már kialakulnak a virágrügyek, így a metszéssel a jövő évi virágzásnak mondanánk búcsút. A fagyok beállta előtt, kitett helyeken érdemes lombbal, szalmával takarni a töveket. Ha dézsában is tartottunk hortenziát, akkor azt az elnyílt virágok levágása után a mediterrán növényekhez hasonlóan teletessük.

KERETET ADNAK

A fából készült kerti szegélyek sajnos nem tartanak örökké, a virágágyak kitarításával sort keríthetünk a javításukra, cseréjükre. A szegélyek keret adnak a virágágyaknak, és megakadályozzák a szórt burkolatú kerti útról a kavics behordását a gyepterületre. Az ívesen elhelyezett szegélyek növelik a terület látványuk is kellemes. Az ágyáshoz készült anyag általában igazodik a kert stílusához. Egyre kedveltebbek a térből készült színezett ágyáshoz készült szegélyek, legnagyobb előnyük, hogy végig-vezethető rajtuk a fűnyíró egyik kereke, és nincs szükség szegélyvágásra.

MOST IS ÜLTETHETÜNK FÜSZERNÖVÉNYEKET

A fűszernövények folyamatosan növekvő hajtástömegeggyel hálálják meg a nyári rendszeres vágást. Áttelelő fajokat, zsályát, snidlinget, metélőpetrezselymet, kakukkfűvet még most is ültethetünk a kertbe vagy edénybe, hogy az enyhébb teleken is friss fűszerekhez jussunk. Az aromákban és illatokban gazdag leveleket meleg, szellős, árnyékos helyen szárítsuk, és papírtasakban, vagy szonzacskóban, vagy sötét üvegben tároljuk, hogy ne veszítsék el a színüket.

FELSZÁMOLJUK

A letermett kis veteményeskertet is felszámolhatjuk. Ha beérett az utolsó paradicsom, paprika, padlizsán, akkor alaposan, minden növényi maradványtól tisztítsuk meg a területet, mert azok betegségek forrásai lehetnek. Kevesebb munkánk lesz ősszel, ha tisztán, rendezetten hagyjuk az ágyást a következő idényre.

RITKÍTÓ, IFJÍTÓ, ALAKÍTÓ

Díszfákat, díszcserjéket nem kell metszünk, ha kellő téréllásban vannak egymástól. Így mutatják meg igazi, szép természetes formájukat. Ritkító és ifjító metszésükre akkor lehet szükség, ha túlságosan közel kerültek egymáshoz. Ritkító metszéssel a többéves hajtásokat távolítjuk el mélyen, a talajközeli résznél, ezzel új hajtások képzésére serkentjük a tövet. Vegyük figyelembe a díszcserjék virágzási idejét, nehogy az őszi metszéssel a tavaszi virágokat vágjuk le. A sövénynövények, talajtakarók, vagy kúszónövények alakító metszésére is sort keríthetünk. Ifjító metszéssel a beteg, elöregedett, vagy túl erős növekedésű ágakat távolítjuk el.

KICSIKKEL EGYÜTT

Csodálatos dolog a kicsikkel együtt kertészkedni, bátran engedjük őket, hadd utánozzák a munkánkat, hisz kárt aligha okozhatnak, az is csak gyorsan múló apró bosszúság lehet. Ahogy folyamatosan körülöttnünk vannak, és az ő nyelvükön tanítgatjuk őket, megmutatjuk nekik a magból kelő csírákat, a frissen nyíló vagy hervadó virágokat, a fűszálon mászó katicabogarat, egyszer csak észrevesszük: valóban látják, hogy mikor szomszagos a virág, és a növényeket bántó apró csigákat is fölszedegetik.

Kérdések és válaszok

Fölnevelhető magról a szarkaláb?

Különösen akkor ajánlható a magvetés, ha valamely nagyon szép virágszínű, vagy megfelelő termető (alacsony, közepes, magas) növényt szeretnénk elszaporítani. A romantikus kertek vidéki hangulatát idéző szarkalábak nyáron viszonylag hosszú időn át nyílnak. Az elnyílt virágok gyorsan magot érlelnek, ha nem vágjuk vissza a szárat újravirágztatásra. A magokat már a nyár végén is vethetjük, mert viszonylag gyorsan, 10-15 nap alatt kikelnek. Vékony takarást, azaz sötétet igényelnek a csírázáshoz. A friss hajtásokat fokozatosan szoktassuk a fényhez, vigyázzunk, hogy ne nyúljanak meg. Akkor ajánlható a módszer, ha hosszú meleg ősz elé nézünk, így a kis palánták még ki-

ültethetők végleges helyükre az évelőágyásba. Téli védelmük kissé nagyobb figyelmet érdemel, de takarással (mulcs) sikeresen áttelelnek.

BÁJOS ÁRVACSKÁK

A rendezett ágyásokba máris ültethetjük az árvácskapalántákat. Próbáljuk ki a mini virágúakat, tavasszal a nagyfejeknél tartósabban és gazdagabban nyílnak, jobban tűrik a meleget, és nem utolsó sorban rendkívül bájosak.

Mit tegyek a kertben tartott karácsonyi kaktusszal, hogy virágozzon?

A karácsonyi kaktusz (*Schlumbergera hybrida*) könnyen nevelhető, rendszeresen virágzó szobanövény, nyáron félszárnyékos

helyen a kertben is tarthatjuk. Karácsonyi virágzása érdekében augusztusban kevés vizet és tápanyagot adjunk neki. Ezalatt beérnek az új levelek, és azok végeiben virágkezdemények alakulnak ki. Ősztől körülbelül 15 C-fokos hőmérsékleten csak mérsékelten öntözzük, de a bimbók megjelenéséig rendszeresen párásítsuk. Amíg virágzik, bővebben öntözzük és tápoldatozzuk. Meleg szobában ez mintegy két hétig, hűvösebb helyiségben ennél hosszabb ideig tart. A bimbók nem egyszerre nyílnak. Virágzás után a növény elveszti a fényét, ami a kéthónapos nyugalmi időszak elejét jelzi. Fejlődése idején ne forgassuk, esetleg jelöljük meg a cserepét.

SZOBANÖVÉNY-ISMERTETŐ SÁFRÁNYOS ZEBRALEVÉL

A sáfrányos zebralevél (*Calathea crocata*) az utóbbi időkben igen divatos szobanövény. Nemzetiségének mintegy 150 faja Afrika trópusi őserdeiben, Indonéziában és Ausztráliában él, ott örökzöld évelők rövidebb vagy hosszabb szárú levelekkel. A lombjukkal díszítenek, egyes fajták levele színes, másoké karakteresen rajzolt. A *Calathea crocata* a nemzetség egyetlen faja, amelyet virágzó dísznövényként termesztnek. 1875-ben vonták termesztésbe Belgiumban. Sötétzöld leveleinek fonáka bordó, virágai narancssárgák. A lomb tetejéig érő virágzárak a növény közepéből törnek elő, így a virágokat mandzsettaként veszik körbe a kontrasztos színű lomblevelek.

Világos helyre tegyük, de a közvetlen napfénytől óvjuk. Nyáron meleget, télen 13-16 C-fokos hőmérsékletet igényel. Kora tavasztól egész nyáron át rendszeresen öntözzük, a földje legyen mindig nyirkos, de ne túllöntözzött, a kiszáradástól és a túllöntözéstől is károsodnak a gyökerei. Télen különösen óvatosan bánjunk a vízzel. Nyáron nyílik, a virágai sokáig díszítenek. Szoliterként vagy vegyes tálak beültetésére is használhatjuk. Erős a gyökere, ezért az átültetéséhez inkább széles, mint mély cserepet, és laza szerkezetű, tőzeg alapú közeget használjunk. Tőosztással szaporíthatjuk, ügyeljünk arra, hogy minden hajtásdarabon legyen levél és gyökér.

Merényi Alexandra összeállítása

Hold- naplár

2016. július – szeptember

JÚLIUS					
20. Szerda	Illés				
21. Csütörtök	Dániel, Daniella				
22. Péntek	Magdolna, Marica				
23. Szombat	Lenke, Borisz				
24. Vasárnap	Kinga, Kincső				
25. Hétfő	Kristóf, Jakob				
26. Kedd	Anna, Anikó, Anita				
27. Szerda	Olga, Liliána				
28. Csütörtök	Szabolcs, Alina				
29. Péntek	Márta, Flóra				
30. Szombat	Judit, Xénia				
31. Vasárnap	Oszkár, Heléna				
AUGUSZTUS	Boglárika, Pálma				
1. Hétfő	Lehel, Alfonz				
2. Kedd	Herrmina, Kíra				
3. Szerda					
4. Csütörtök	Domonkos				
5. Péntek	Krisztina, Ábel				
6. Szombat	Berta, Bettina				
7. Vasárnap	Ibolya, Arabella, Afroditié				
8. Hétfő	László, Gusztáv				
9. Kedd	Emőd, Roland				
10. Szerda	Lórinc				
11. Csütörtök	Zsuzsanna, Tiborc				
12. Péntek	Klára, Letícia				
13. Szombat	Ipoly, Gertrúd				
14. Vasárnap	Marcell, Menyhért				
15. Hétfő	Mária				
16. Kedd	Ábrahám, Rókus				
17. Szerda	Jácint, Arika				
18. Csütörtök	Ilona, Ilka				
19. Péntek	Huba				
20. Szombat	István, Vajk				
21. Vasárnap	Sámuel, Hajna				
22. Hétfő	Menyhért, Mirjam				
23. Kedd	Bence, Szidónia				
24. Szerda	Bertalan, Jonatán				
25. Csütörtök	Patrícia, Lajos				
26. Péntek	Izsó, Tália, Natasa				
27. Szombat	Gáspár				
28. Vasárnap	Ágoston, Mózes				
29. Hétfő	Beatrix, Erna				
30. Kedd	Rózsa, Rozalinda				
31. Szerda	Erika, Bella, Hanga				
SZEPTEMBER					
1. Csütörtök	Egyed, Egon				
2. Péntek	Rebeka, Dorina				
3. Szombat	Hilda				
4. Vasárnap	Rozália, Róza				
5. Hétfő	Viktor, Lórinc				
6. Kedd	Zakariás, Beáta				
7. Szerda	Regina				
8. Csütörtök	Mária, Adrienn				
9. Péntek	Ádám				
10. Szombat	Nikolett, Hunor				
11. Vasárnap	Teodóra, Igor				
12. Hétfő	Mária, Ibolya				
13. Kedd	Kornél				
14. Szerda	Roxána, Szeréna				
15. Csütörtök	Enikő, Melitta				
16. Péntek	Edit, Ludmilla				
17. Szombat	Zsófia, Hildegárd				
18. Vasárnap	Diána				
19. Hétfő	Vilhelmina				
20. Kedd	Friderika				
21. Szerda	Máté, Mirella				
22. Csütörtök	Móric, Ottó				
23. Péntek	Tekla, Lina				
24. Szombat	Gellért, Mercédesz				
25. Vasárnap	Eufozina, Kende				

Telihold Fogyó hold Újhold Növő hold
 Kos Bika Ikrek Rák
 Oroszlán Szűz Mérleg Skorpió
 Nyilas Bak Vízöntő Halak

Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, amelyeknek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyknél a gyökér maga a termék (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni

Ezek a napok kedveznek a metszéshez

Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek főszedése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermelni, raktráznai e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

Ezekben a napokon lehetőleg ne vermejünk, ne raktrázzunk, vagy rakjuk át a raktrázozt terményeinket. Rothadásveszély

Csigairtas! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai

Nemesítés, oltás, szemzés napjai

Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő

Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre.

Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

Ezek a szüret, gyümölcszedés napjai – ilyenkor a lé- és íztartalom fokozottabb

Befőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer

Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai

E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmentartó és a növény vízfelvevő képessége hatékonyabb

Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprészt pótlására ezek a napok javasoltak

Fűnyírás napjai

Készülünk a betakarításra

Ezekben a hetekben sok munkát ad a veteményes és a gyümölcsöskert.

Már javában szedjük, tartósítjuk a zöldségeket és gyümölcsöket, a csemegeszőlőt, de még öntöznünk, gyomlálunk is kell. Vethetjük a másodnövényeket, az áttelelő vöröshagymát, palántázhatjuk a kései káposztaféléket.

ÖNTÖZZÜK A KOMPOSZTOT

Tartós aszály esetén, ha több héten át nem esik csapadék, öntöznünk kell a komposzthalomra. Nincs szükség öntözésre, ha nagy mennyiségű fűnyesedéket teszünk a komposztálóba, mert annak magas nedvességtartalma elegendő vizet pótol. Ha többségben fűnyesedéket komposztálunk, akkor időnként keverjük meg, és forgassunk hozzá apróra tépett újságpapírt és/vagy kerti földet, virágföldet, vagy az őszi féltett lombot, illetve aprított gallyakat, hogy megelőzzük a kedvezőtlen rothadási, erjedési folyamatokat. A komposztálás gyorsítására keverjük az alapanyaghoz granulált baktériumtrágyát.

Bekeverés után öntözzük be a halmot, hogy a baktériumok minél gyorsabban elkezdhesenek dolgozni.

LOMBTRÁGYÁZZUNK OKOSAN

A vízben oldott tápanyagokat a növények a leveleiken keresztül is képesek fölvenni, hasznosítani. Amennyiben a talajon keresztüli tápanyagfelvételt valami gátolja (például a gyökérzet sérülése, túlzott hideg, aszály vagy a talajban kialakuló kedvezőtlen tápelem-kölcsönhatás), a növények tápanyag-ellátását lombtrágyázással javíthatjuk, és a kezdődő tápelemhiányokat is orvosolhatjuk. A lombon keresztül adott tápanyag a tárolásra szánt zöldségek és gyümölcsök tárolhatóságát is javítja.

A lombtrágyák a növényvédők szerekkkel keverve is kijuttathatók. Ne keverjük azonban őket réztartalmú készítményekkel. Csak szélcsendes időben permetezzünk! 26 °C fölé emelkedő hőmérsékleten a lombon keresztüli tápanyagfelvétel csökken, mert a légzőnyílások zárva vannak. A legkedvezőbb hőmérséklettartomány 15-20 °C. A tápanyagok nedves lombfelszínen jobban hasznosulnak, ezért a lombtrágyázást a kora reggeli órákra időzítsük, amikor a levelek még haratosak és a hőmérséklet is kedvező.

10-14 naponként lombtrágyázzunk, kezdeti tápanyaghiány-tünetek esetén azonban gyakrabban is lehet. A tápanyaghiányból adódó kedvezőtlen folyamatok (pl. levélszínzöldés, tömeges lombhullás, virág- vagy terméselrűgás) nem fordíthatók vissza. A növény tápanyagigényének megfelelő, levélen és gyökéren keresztül adott rendszeres szerves és szervetlen trágyákkal, a megfelelő talajállapot fenntartásával megelőzhetjük a tápanyagzavarok kialakulását.

ASZALÁS, SZÁRÍTÁS

A tartósítás legősibb módja a szárítás, aszalás. Lényege, hogy lassú szárítással a gyümölcs vagy zöldség nedvességtartalma 18-22 százalékra csökken, ami már nem elegendő a romlást okozó mikroorganizmusok további életéhez, szaporodásához. Nálunk a szilva és az alma aszalása vált hagyományossá, de rendkívüli finomság készíthető meggyből, szőlőből, körtéből, banánból vagy kajsziból is. A zöldségfélék közül a levesbe való gyökérzöldségeket, a gombát és a fűszernövényeket szokták szárítani.

A mesterséges szárítás legősibb módja a kemencében való aszalás. Házi aszaláshoz ma már korszerű készüléket vásárolhatunk, amely a sütőben, fűtőtesten történő szárításhoz képest sokkal kényelmesebb, és élvezetesebb végeredményt ad.

A háztartási aszalógép egymás fölé helyezett, középen lyukas, kör alakú tálcákból áll, egy-egy emeletre körülbelül 50-60 dekagramm friss, kimagozott és fölszeletelt gyümölcsöt, illetve 30-40 deka, hasonló módon előkészített zöldséget lehet egy rétegben, szorosan egymás mellé helyezni. Az aszalási idő és a hőmérsékleti fokozat előre beállítható. A gyümölcsök általában a legmagasabb fokozaton, 60°C-on aszalhatók, a zöldségfélék és az érzékenyebb gyümölcsök – például a sárgabarack, az ananász, az őszibarack, amelyek magas cukortartalmuknál fogva könnyen megbarnulnak –, a közép-

fokozaton, 40°C-on száríthatók. A legalacsonyabb hőmérsékleten, 20°C-on szárítandó a paprika, a gomba, valamint az illóolaj-tartalmuktól értékes fűszernövények. A gyümölcsök közül az alma, a ribiszke, a málna és a szamóca aszalása 4-6, a banáné 5-8, a többi gyümölcsé 8-12 órát vesz igénybe az említett hőmérsékleteken. A zöldségfélék közül 2-3 óra alatt szárítható meg a petrezselyem, a leveszöldségek és a fűszernövények. 3-5 óra alatt készül el a szárított karalábé, a káposzta, valamint a hagyma. 4-6 órát vesz igénybe a bab, a brokkoli, a karfiol, a paprika, a spárga, a tökfélék és a gomba szárítása. A leghosszabb idő alatt, 8-10 óra múlva lesz szárítmány a paradicsomból.

Az egészséges termésekből készült szárítmány száraz, jól szellőző kamrában, textilzsákban vagy papírcsacskóban tárolva íz- és állagromlás nélkül 4-5 hónapig tartható el.

ELŐZZÜK MEG A BURGONYAVÉSZT

A burgonyavész vagy paradicsomvész a burgonyafélék családjába tartozó növények, különösen a burgonya, a paradicsom és a tojásgyümölcs rettegett betegsége. Ha már fölütötte a fejét a kertben, akkor nagyon nehéz megelőzni rohamos terjedését és a termésben okozott kárt. A kórokozó gomba leginkább tartósan páras, meleg időben fertőz, a levelek csúcsán, illetve a szélein barna, vizenyős foltok formájában mutatkozik meg (képen). Szaporítóképletei az esővel a talajba mosódnak és a burgonyagumót is megtámadják, ami különösen akkor nagy gond, ha a következő évben vetőburgonyaként visszaültetjük a beteg példányokat a kertünkbe. A gumón vörösesbarna foltokat láthatunk, súlyos esetben a teljes gumó elrothad. A gomba spórái a széllel is terjednek, ezért a szomszédos növényeket is megtámadják. Éppen ezért a legjobban

teszük, ha megakadályozzuk a betegség kialakulását.

A legfontosabb, hogy burgonyavésszel szemben ellenálló fajtákat válasszunk (ilyenek pl. a keszthelyi nemesítésűek). Csak megbízható helyről származó, egészséges, fémszárolt vetőgumót ültessünk. Burgonyafélékhez tartozó növényfaj lehetőleg 4-5 évenként kerüljön vissza ugyanarra a területre. Tartózkodjunk a mély fekvésű, vízállásos területektől, helyette laza, homokos vályogtalajon, vagy kiemelt ágyásban termesszünk burgonyát. Figyeljük meg az uralkodó szélirányt, és azzal párhuzamosan alakítsuk ki a sorokat, hogy kiadós eső vagy öntözés után hamar átszellőzzön az állomány. Törekedjünk a harmonikus tápanyagellátásra, kerüljük a nitrogén túladagolását.

A burgonyavész ellen számos növényvédőszer kapható, a betegségre hajlamosí-

tó időjárás esetén a rézkészítmények (pl. Bordóilé, Cuproxat, Champion) is hatásosak. Vegyük figyelembe a csomagoláson feltüntetett élelmezés-egészségügyi várakozási időket! Például a szabad forgalmú Ranman Top használata esetén a burgonya a permetezés után 7 nappal, a paradicsom 3 nappal szedhető.

Összeállította: Pap Edina

GYOMLÁLJUNK

A gyomlálás száraz időben különösen fontos, mert a megerősödő gyomok rengeteg vizet és tápanyagot vonnak el a kultúrnövénytől. Hasznos eszköz a hollandkapa (a képen), amelynek éles pengéje toló mozdulattal könnyen elmettszi a gyom gyökerét anélkül, hogy a talajt megforgatnánk, így megőrizzük annak nedvességtartalmát. A hagyományos kapával is csak saraboló mozdulatokat végezzünk. Magyar találmány a „tolikapa”, ami hasonló módon, forgatás nélkül metszi el a gyomok gyökerét. Kis kerék segíti a toló mozdulatot.

Napos időben kapáljunk, hogy a gyomok gyorsan kiszáradjanak, elpusztuljanak.

Naponta vágthatnám!

ÉRTÜNK A NÖVÉNYEK NYELVÉN

Wuxal® Pázsittal szebben nő a gyepl!

A Wuxal® Pázsit speciális, lassú felszívódású nitrogén formájának köszönhetően folyamatosan, ideális összetételben szolgáltat tápanyagot. Így egész szezonra dús és ragyogóan zölddé varázsolhat vele minden gyeplületet, és a kiégés veszélyét is elkerülheti.

LASSÚ FELSZÍVÓDÁS

KWIZDA FORINT
GYŰJTŐAKCIÓ

Kwizda Agro

Tápláljunk és védünk

www.szepzold.hu

Gyűjtse a Kwizda-forintokat és költse bármire a gazdaboltokban

www.kwizdaforint.hu

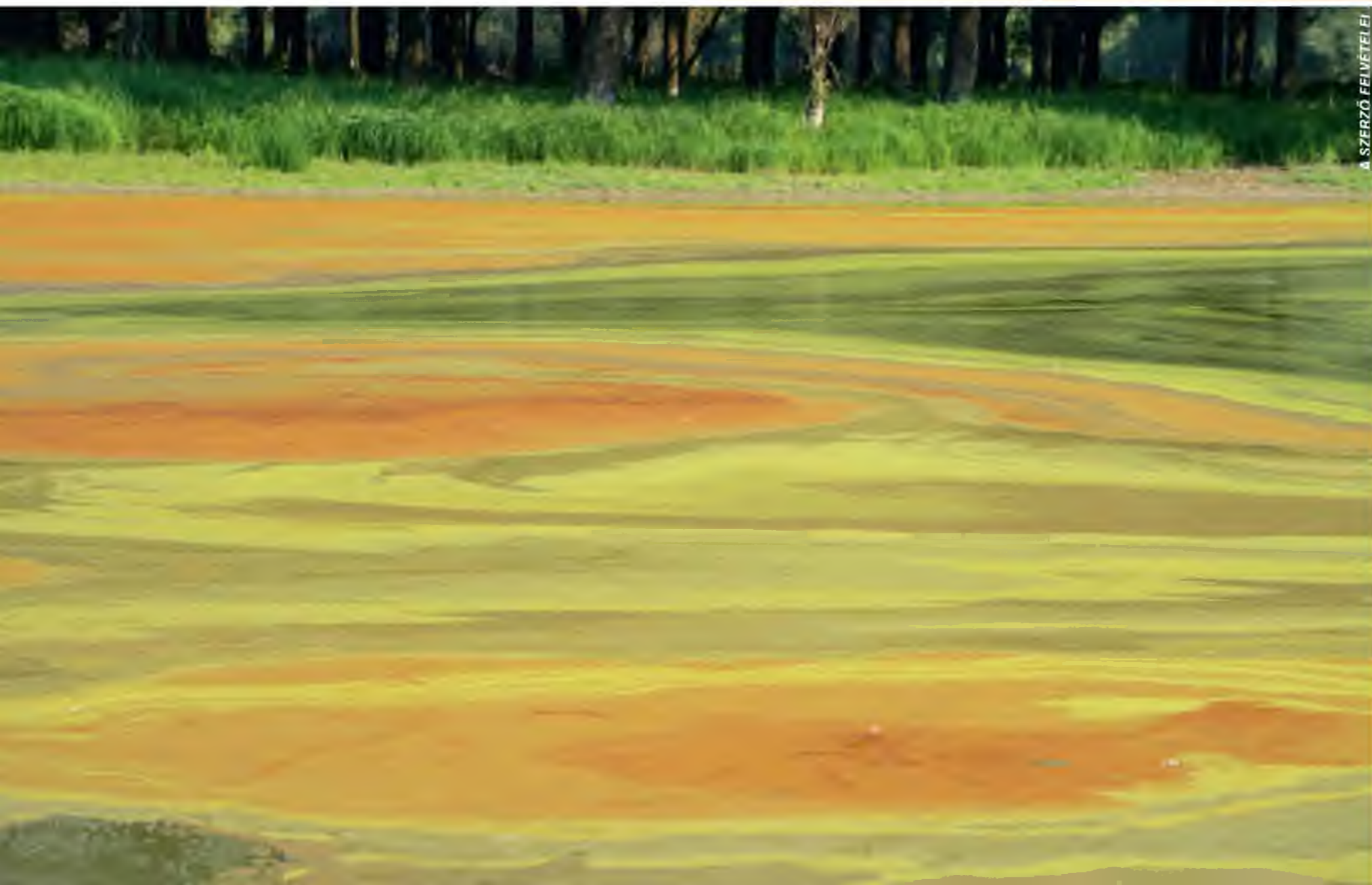
SZÍNES, de nem virág

Ha tehetem, minden évben fölkeresem Gemencet. Mindig tartogat meglepetéseket: van, amikor bőgő bikákat hallgatok, vagy csíkos hátú malacokat riasztok meg a túráim során, máskor kenutúrára viszem a családot. Lenyűgöz az örökké változó folyami ártér. Tavaly is együtt eveztünk a sekély Vén-Dunán, amikor egy hullámosan szabdalt part-

szakaszon, ahol kellemesen meleg volt a víz, arra lettünk figyelmesek, hogy a kis öblök zugaiban apró források törnek fel, és megannyi érdekes formát hoznak létre, ahogy lerakják a felnyomott homokszemcséket. A bizarr formák hatását csak fokozta, hogy a forrásokat körülölelő víz sárgásbarna színű volt, a Yellowstone park változatos színű hóforrásaira emlékeztetett.

A Gemencben, a Vén-Dunánál különleges és egyben tünékeny természeti jelenséget figyelhetünk meg: egyik órától a másikkra vörösre, vagy sárgára vált a víz színe.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A KOVAMOSZATOK

A kovamoszatok az egész világon megtalálhatók, több mint százezer fajuk ismert. A tengerekben, óceánokban óriási mennyiségben fordulnak elő, a Föld oxigénjének feléért felelősek. Néhol a tengerfenékre süllyednek, több méter vastag kovaföldet alkotva. Elterjedtségük ellenére a kutatók mostanáig nem tudták, hogyan változtatják a helyüket, hiszen az egysejtű szervezetek nem tudnak úszni, mégis eljutnak a világ egyik pontjáról a másikra. Amikor 14 ezer évvel ezelőtt kialakult a Yellowstone-tó, a kovamoszatok is gyorsan megjelentek benne. A kovamoszat a szilíciumban gazdag vulkáni magma miatt szereti a vulkáni tavakat. Az élőlényt ugyanis két egymásba illő, szilíciumtartalmú kemény kovahéj zárja körül, tehát alapvető építőeleme a szilícium. A kutatók eddig arra gyanakodtak, hogy a szél viszi, vagy a víz sodorja őket egyik helyről a másikra. A Taupo vulkán kitörése után megmaradt hamut vizsgálva végre rájöttek arra, hogy a Taupo-tó alatti vulkán hatalmas robbanása a világ távoli pontjaira is eljuttatta a hamut, és ezzel a kovamoszatokat is.

Egész sor buzgárra lertünk. Utánajártam az érdekes jelenségnek: az árvíz után felgyülemelő vizeket megvezetik a talajrétegek, és alacsony vízállásnál láthatóvá válnak a kis források a meder oldalában. A víz elszíneződését pedig valószínűleg kovamoszatok okozzák.

A nyári csoda után nem gondoltam, hogy a szeptemberi szarvasbőgéstúra is tartogat majd színes meglepetést. A Hármazátony ideiglenes vízállását kerestem föl, ahol a tó a zöld, a narancs és a barna szinte minden árnyalatát fölvette, majd este eltűnt a színekavalkád. Másnap délután viszont olyan vörösre váltott, mintha vérrel lenne telítve.

Első ránézésre inkább gondolnánk, hogy vörös festék ömlött a vízbe, mint hogy alga okozza az elszíneződést. Az *Euglena sanguinea* gyakori ostoros zöldalga, az Antarktisz kivételével valamennyi kontinensen előfordul. Vörös színét a sejtjében található, néhány μm nagyságú hematokrom szemcse okozza. A hematokrom mennyisége a hidegebb évszakban általában csökken, környezeti hatásra olykor eltűnik. Vörös és zöld vízszíneződést és vízvirágzást is okozhat. A halakra mérgező hatású euglenophycin toxint termelhet.

Molnár Péter

Igazán elegáns teraszburkolat – a thermo kőris

A JAF Holz brassói üzemében készülő thermo hőkezelt teraszburkolat kiemelkedően tartós és elegáns kültéri burkolati megoldásokra ad lehetőséget. A termék tulajdonságairól és készítésének módjáról Ritterwald Zoltán faipari mérnökkel beszélgettünk.

Mitől különleges a thermo (hőkezelt) teraszburkolat?

A thermo kezelés lehetőséget ad az asztalosiparban elterjedt, kültéren egyébként nem tartós faanyagok, mint a kőris és a borovíenyő kültéren való alkalmazására.

Miben kiemelkedő a JAF Holz Magyarországon?

A JAF Holz Ungarn Kft.-nél javarészt felsőfokú faipari végzettséggel rendelkező kollégák dolgoznak, akik nemcsak egy adott terméket értékesítenek, hanem szaktanácsot is adnak.

Milyen problémákra kínál megoldásokat a JAF Holz, milyen széles a termékínálát?

A legnagyobb faipari alapanyag-kereskedő cég vagyunk Magyarországon, elsősorban alapanyagokat értékesítünk a faipar számára. Termékpalettánk nagyon széles, a gerincét természetesen a laminált lapok, illetve egyéb lap termékek adják, de a nyers fűrészárutól a beltéri ajtóig, padlóig

értékesítünk termékeket a faipar és az építőipar részére.

Hogyan működik a technológia?

A gondosan válogatott fűrészárut hőkamrába teszik, ahol folyamatosan szabályozott páratartalom és levegőkeringetés mellett magas (230-250 °C-os) hőmérsékleten kezelik. A fában a magas hőmérséklet hatására olyan változások mennek végbe, amelyek hatására a zsugorodásra és dagadásra való hajlandóságát jelentős mértékben elveszíti.

Mik a hőkezelt burkolat előnyei a hagyományos anyagokkal szemben?

Az ilyen módon kezelt természetes fa előnyei a nagyon elegáns, kávébarna szín mellett a kiemelkedő tartósság, még kültéri használat mellett is. A hőkezelés során az anyag sejtfalai roncsolódnak, így a víz felvételére csak nagyon minimális mértékben lesz hajlamos, kevésbé vetemedik. A kőris nagyon kemény fafajta, így az egyik legjobb burkolatnak számít.

Nagyjából mennyi az élettartalma?

A hőkezelés szerepe ennél a fafajnál nagyon fontos, hiszen alapvetően nem alkalmas kültéri felhasználásra, leginkább a bútortiparban kedvelt alapanyag. A kültéri használat tartóssága alapján az EN 350-2 szabvány szerint osztályokba sorolják az egyes fafajtákat, amelyben a hazai fafajok az V., nem tartós osztályba sorolandók nyers állapotban, azaz tartósságuk kültéren kevesebb, mint 5 év. A thermo kőris viszont már az I., nagyon tartós kategóriába sorolható, így tartóssága időjárásnak kitett helyen is több, mint 25 év.

Miért versenyképes a termék a piacon?

Elsősorban a tartósság és az elegáns megjelenés miatt lehetünk versenyképesek. A JAF Holz Ungarn Kft. csak hibátlan, „A” minőségű thermo kőrist forgalmaz, ami a hosszú élettartam során abban tükröződik, hogy szinte teljesen ellenáll a gombafertőzésnek, de a repedések kialakulásának esélye is minimális.

Kirendeltségeink:

2330 Dunaharaszti Jedlik Ányos u. 28.
Tel.: +36-24-520-031

9081 Győrújbarát Vállalkozók útja 13.
Tel.: +36-96-543-401

3434 Mályi Pesti út 2.
Tel.: +36-30-758-9320

6750 Algyő Mol Ipartelep, Pf. 22.
Tel.: +36-62-517-772

8904 Zalaegerszeg Reptéri út 9-11.
Tel.: +36-30-201-7468

7634 Pécs Nagyberki u. 11.
Tel.: +36-30-460-4726

A tangut lonc levelei
kihajtáskor lilás árnyalatúak

Virágos ága

Kecses virágai
párosan nyílnak

FIGYELEMRE MÉLTÓ

LONCOK

**A bodzafélék családjának tagjai a kedvenceim,
ezért eltökélten népszerűsítem őket.
Három, a szívemhez közel álló, különleges,
a világ különböző, távoli vidékein honos
loncot mutatok be a Nemzeti Botanikus Kert anyagából.**

A bokros loncok is azon növénycsoportok közé tartoznak, amelyek érdekességük, változatosságuk és széleskörű használhatóságuk ellenére is háttérbe szorulnak a kertkultúrában az utóbbi időkben. Alig szerepelnek a hazai faiskolák kínálatában (bokroloncokból csak mindössze 10-12 faj). Beskatulyázták őket egy-egy feladatra, és csak annak megfelelő típusaik kaphatók. Nagy kár, mert az előítéletes hozzáállás vagy a faiskolai stratégiák miatt kitűnő fajokat kénytelen mellőzni méltatlanul a hazai kertkultúra.

A lonc (*Lonicera*) a bodzafélék vagy loncfélék családjához tartozó, igen nagy nemzetség (180 faj), mindenféle képviselteti magát, az északi féltekétől egészen a trópusi vidékekig. A díszkertészet egyik legfontosabb, varázslatosan változatos és gazdag növénycsoportja. Adam Lonicer (1528–1586) német botanikus tiszteletére kapta tudományos nevét. Kúszo fajokat, fajtákat vagy örökzöld „tömnövényeket” mindenütt kaphatunk itt-hon az árudákban, de mást alig. Talán a hajdan gyakran ültetett tatárlonc (*Lonicera tatarica*) is ludas ebben, amelyet tetű- és lisztharmat-érzékenysége miatt ejtett a kertészeti felhasználás. A Brit-szigeteken a faiskolák kínálatában jelenleg több mint 150 loncfaj és -fajta kapható.

A **tangut lonc** (*Lonicera tangutica*) 1-4 méter magas, kecses, elegáns, nagyon mutatós, sűrű ágú, változatos megjelenésű lombhullató cserje. Kopasz vesszeinek, gallyainak bélszöveve tömör, nem oszlik rekeszekre. Lándzsás vagy hosszúkás tojásdad levelei átellenesen állnak, változa-

tos méretűek, 10-35 mm hosszúak, 5-20 mm szélesek, mindkét oldaluk kopasz, ritkán gyengén szőrös, szélük pillás. Kihajtáskor a zsege levelek barnás vagy lilás árnyalatúak. A levéllemez válla ék alakú, csúcsa tompa vagy kihegyezett. Virágai a levelek hónaljában párosan fejlődnek, hosszú (15-30 mm), karcsú kocsányon bókólnak. A virágokat kísérő fellevelek igen keskenyek. A keskeny csöves-tölcséres, 8-14 mm hosszú virágok rendszerint fehéréssárgák, ritkán rózsaszínűek, esetleg lilásan árnyaltak. Feltűnő termései 5-6 mm átmérőjűek, rendszerint élénkpirosak, ritkán előfordulhat, hogy bordók vagy feketék, gyakran párosával kissé összenőtték. Április végétől júliusig nyílik, bogyói júliustól szeptemberig érnek.

Az eredeti élőhelye Kína nyugati felén Kanszutól Jünnanig és Tibetig terjed, ezen kívül a Himalája keleti felében (Nepál, Sikkim, Bhután) is előfordul. Ritkás erdőkben, erdőszegélyekben, sziklás-füves lejtőkön, bozótokban nő a hegyekben, 800-4500 méter tengerszint fölötti magasságban. Nevét az Északnyugat-Kínára és Tibetre is kiterjedő birodalmat alkotó, hajdani tangut népről kapta.

Teljesen télálló, könnyen nevelhető cserje, a nagyon sovány talajokat kivéve mindenhol jól nő, a kémhatásra nem érzékeny. Napos helyre, félárnyékba ültethető, szoliterként, cserjeszegélyekben, vegyes vagy cserje-szegélyekben (border) jól alkalmazható. Bár virágai nem nagyok, de tömegesen nyílnak. Lombjának szerkezete és színe külön díszértéke. Nagyon csinos, kiválóan díszít, levelei, virágai, termései egyaránt mutatósak. Kisebb kertekben is ültethető.

A **hegyi fülemüle lonc** (*Lonicera gracilipes*) csinos lombhullató, sűrű ágú, 1,5-2 méter magasra növő cserje. Karcsú kihajtásai, ágai kopaszak, levelei hosszúkás tojásdadok, elliptikus tojásdadok vagy rombusz alakúak, 25-60 mm hosszúak, 15-50 mm szélesek, kihegyezettek, válluk rendszerint ék alakú. A levéllemez felszíne zöld, finoman, ritkásan szőrös, fonáka fehéres- vagy kékeszöld, gyakran barnán pontozott. A rózsaszíntől karmazsinpirosig változó virágok egyesével (néha párosan) állnak, 30 mm hosszú, karcsú kocsá-

nyon csüngenek, vagy bókólnak, 20 mm hosszú, keskeny, tölcsér alakú pártacimpáik szétterülők. Termései hosszúkás tojásdadok, skarlátpirosak, 10 mm hosszúak. Március végétől kezd virágozni, és júniusra már beérnek termései.

Eredeti természetes élőhelye Japán, Hokkaidó déli részétől egészen Sikoku szigetéig elterjedt. Ritkás erdőkben, tisztásokon, lápok szélén, bokros lejtőkön nő 700–2500 méteres magasságban.

Teljesen télálló, talajban nem válogat, annak kémhatására nem érzékeny, de

Termései éretten
párosával összenőnekA hegyi fülemüle lonc alapfajának levelei,
virágai és termései serteszőrűek

A csuklyás lonc virágai és fellevelei is pirosabbak napos fekvésben

Nyíló virágai

Érett termései fényes feketék

előnyben részesíti a nyirkosabb, jó vízellátású talajokat. Mivel hazájában mocsaras helyeken is nő, a magas talajvizet is elviseli. Könnyen nevelhető, metszést nem igényel, csak időnkénti ritkítást, szárazolást. Gyakorlatilag kártevő- és kórokozómentes. Napos helyre, félárnyékba ültethető, szoliterként, cserje-

szegélyekben, vegyes vagy cserje-szegélyágyakban (border) is megállja a helyét. A legbájosabb kora tavaszi virágzó cserjék egyike, különösen figyelemre méltó szokatlan virágszíne és szép lombozata. A levelek ősszel liláspiros, bíbor árnyalatúra változnak. Fehér virágú fajtája is van.

A **csuklyás lonc** (*Lonicera involucrata*) nagytermetű, fölfelé törő ágrendszerű, lombhullató cserje, rendszerint 1,5-3 méter magas, de akár az 5 métert is elérheti. Hajtásai, vesszői négyélűek, ragyogó sötétzöld levelei elliptikusak, tojásdadok, 30-160 mm hosszúak, 20-80 mm szélesek, keresztben átellenesek. A levéllemez hirtelen kihegyezett, széle pillás, fonáka szőrös. A virágok csövesek vagy enyhén trombita alakúak, párosával fejlődnek a levelek hónaljában. A 10-20 mm hosszú párta szőrös, sárga, hervadva vörösesre, lilásra színeződik. A virágokat párosan álló, 20-40 mm átmérőjű vöröses fellevel öleli körül. A fellevelek a termések fejlődésével egy időben feltűnő vörösesre, bíborbarnára színeződnek. Termése 6-12 mm átmérőjű, fényes fekete, sokmagvú bogyó. Nyílása április–májusra, érése július–szeptemberre esik.

Eredeti élőhelye Észak-Amerikában, a Központi-síkságtól nyugatra eső részen, Alaszkától Mexikóig terjed. Főleg ligetes fenyőerdőkben, patakpartokon, lápok, mocsarak szélén, nyirkosabb cserjésekben nő, többnyire meszes anyakőzetten, a tengerpartoktól 2900 méter magasságig. Kalifornia partvidékén élő, gyakori, robusztusabb növésű változata (var. *ledebourii*) csak vastagabb leveleivel és narancssárga virágaival tér el az alapfajtól.

A termései nem mérgezők, de kellemetlen az ízük, kesernyések. A különböző indián törzsek sokféleképpen használták gyógynövényként. Kérgéből fertőtlenítő, égési

sebeket kezelő, szemgyulladás és köhögés elleni, anyatej-elválasztást serkentő szerek készültek. Levelei bőrbetegségek ellen szolgáltak, a terméseiből készült szerek hánytató, hashajtó hatásúak, valamint a korpásodás és a haj ősülésének megelőzését segítették. A terméséből bíborfekete festék is készülhet.

Könnyen kezelhető, nagyon tág tűrőképességű, edzett, hosszú életű cserje. Jól tűri a légszennyezést, napsütötte helyeken és félárnyékban is jól fejlődik, de árnyékban kevesebbet virágzik. Talajokban nem válogat, a kémhatásra nem érzékeny, még a meszes közeget és a homokot is jól tűri. Előnyben részesíti a nyirkos talajokat és

még az időszakos vízborítás sem árt neki. Az erős szelekkel szemben is ellenálló. Mutatószoliter növény, de cserjecsoportok napos szegélyébe, kisebb cserjefoltokba, cserje- vagy vegyes szegélyágyakba (border) is ültethető. Kiváló az erózió elleni védekezésben, partok, rézsűk beültetésére. Nyíratlan sövénynek is alkalmas. Teljesen télálló. A levéltetvek ugyan megjelenhetnek rajta, de gyakorlatilag kártevő- és kórokozómentes. Hazájában a kolibrík előszeretettel látogatják nektárjáért.

Mindhárom bemutatott lonc könnyen szaporítható magvetéssel. A legjobb azonban, érés után vagy legalább kéthónapnyi sztratifikálás (nedves, hideg rétegzés) után hidegágyba vetni. A magoncokat konténerekbe való tűzdelés, majd megerősödés után nevelőágyba ültethetjük. Zöld-, félfás (7-10 cm) és fás (15-20 cm) dugványozáskor nagyon jó a gyökerezési százaléka.

Mind a három faj kiválóan érzi magát a Nemzeti Botanikus Kertben, Vácrátóton. Jóllehet a hazai faiskolákban és kertészeti lerakatokban nem kaphatók, nyugat-európai faiskolákban azonban sokféle beszerezhető. A közismert loncoktól való eltéréssükkel, kiváló díszértékükkel új szint vihetnek kertjeinkbe, kisebb termetük lehetővé teszi sokoldalú felhasználásukat. Mindháromat jó szívvel ajánlom kipróbálásra, ültetésre.

Kósa Géza

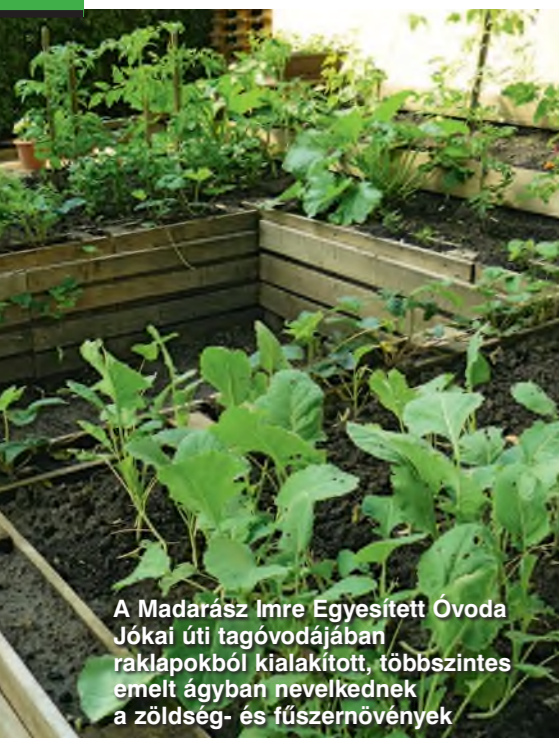
A hegyi fülemüle lonc kopasz változatának (var. *glabra*) levelei és virágai kopaszak

A csuklyás lonc alfajának (*Lonicera involucrata* var. *ledebourii*) virágai élénk színűek

FRÁTER ERSEBET FELVÉTELEI

KÖZÖSSÉGI KONYHAKERTEK

A Madarász Imre Egyesített Óvoda Jókai úti tagóvodájában raklapokból kialakított, többszintes emelt ágyban nevelkednek a zöldség- és fűszernövények

„A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei program 2012-ben indult útjára. Az országos megmérettetésen tavaly 234 település mintegy 8000 kertművelője vett részt, óvodák, iskolák, közösségi kertek. Közülük mutatunk be néhányat.

A karcagi Madarász Imre Egyesített Óvoda Gépgyár úti SZIM tagóvodája az oktatási-nevelési intézmények közül elsőként csatlakozott a versenyhez. A családi hangulatú óvoda udvarán a játékok mellett jól megférnek a fűszernövények, gyümölcsfák és a zöldségek. – Nálunk mindig volt konyhakert, vezet körbe a tágas udvaron Balajtiné Sütő Margit tagóvoda-vezető. A hozzánk járó gyerekek többsége kertvárosi részen lakik, így nem

volt ismeretlen nekik a növényekkel való foglalatosság, de azért úgy látjuk, hasznukra válik még egy kis ösztönzés. Korábban kisebb kert műveltünk, amit a versenyhez való csatlakozásunk óta a kétszeresére bővítettünk. Most már jóval többféle zöldség elfér benne. Egyszerre 5-6 gyereket vonunk be a munkákba, mindenkinek jut kis kapa, ásó. Nagy előny, hogy a egyes csoportoknak köszönhetően többféle életkorú gyerek dolgozhat együtt. A pa-

Málnaszüret a SZIM tagóvodában

lántákat magunk neveljük a csoportszobákban, az öntözéshez esővizet gyűjtünk. A szüret is nagy öröm: nyár elején számacadzsemet főzünk, ősszel csalamádét készítünk a gyerekekkel. Fűszerkertünk, madárodúkkal és -etetőkkal felszerelt gyümölcsfáink is vannak. 2010 óta zöld óvodaként működünk, reményeink szerint idén megkapjuk az örökös zöld óvoda címet, illetve nagy vágyunk, hogy madárbarát intézmény legyünk. Egyik volt óvodásuk – Monori Vivien –, annyira megszerette itt a kertgondozást,

hogy már második éve saját művelésű kertjével nevez a helyi verseny kategóriájában. Fényképekkel ellátott naplót is készít a kertjéhez, ami igazán gyönyörű.

A Madarász Imre Egyesített Óvoda Jókai úti tagóvodájában raklapokból kialakított, többszintes emelt ágyban sokféle zöldség és fűszernövény, valamint a gyerekek kedvence, az elmaradhatatlan számacsa tenyészik. A kiemelt ágyra a sekély termőréteg miatt volt szükség.

A zöldség- és fűszernövények jól elférnek a gyerekek játékaival melletti területen a Madarász Imre Egyesített Óvoda Gépgyár úti SZIM tagóvodájában

– Tavaly még a helyi földben, ágyásokban dolgoztunk, de így sokkal jobb az eredmény, és a munka is könnyebb, mondja Romhányi Sándorné tagóvoda-vezető. Mindent megízlelünk, illetve felhasználunk a gyerekekkel: a körömvirágból krémet készítünk, a mentából, citromfűből teát főzünk. A nagycsoportosok sokféle munkába bevonhatók, lelkesen kertészkednek. A madárbarát óvoda címet viselő intézmény kertjében háromféle madárodú, valamint etetők és itatók gondoskodnak a madarak jólétéről.

LŐRINCI KERTELŐ

A főváros 18. kerületében működik egy közösségi kert, ahol a közeli óvodába járó gyerekeket is bevonják a parcellák művelésébe. A Lőrinci Kertelő elnevezésű közösségi kert a főpolgármesteri hivatal által

kiírt „Tér_Köz” pályázat, valamint a kerületi önkormányzat támogatásával valósult meg 2014 nyarán a Lakatos úti lakótelepen, a Szivárvány óvoda és a játszótér szomszédságában. A közösségi kert „A

legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei programja is benevezett.

Az 1412 négyzetméteres művelt területet a lakótelep kellős közepén, felhagyott aszfaltotított tér feltörésével hozták létre. Vágvölgyi Erika tájépítésként vett részt a kert tervezésében: harmincöt 10 m²-es parcellát ala-

kított ki, amelyek közül az egyiket a helyi Szivárvány óvoda lakói művelnek. Minden héten más-más csoport gondozza. Naponta 5-6 gyereket visznek ki az óvónők, akik így játszva tanulják meg, hogyan néz ki a borsó, a retek, a számacsa, a málna, és milyen a kapor illata.

A közösségi kert beépült az óvoda mindennapjaiba, és ez az egészséges életmódra nevelésben is óriási segítség – mondja Horváthné Kapocsi Anikó óvoda-vezető. A gyerekek az óvónők irányításával vetési naptárt készítenek, vetnek, kapálnak, gyomlálnak, öntöznek, majd a leszüretelt termést uzsonnára megeszik. A szülőkkel közösen nyílt napokat szerveznek, hogy ők is lássák, milyen ismeretekkel gazdagodik csemetéjük. A kertre alapozva minden évben 15 gyereknek egészséges életmód tábort is szervez az óvoda. A nyári szünetben, amíg az óvoda zárva tart, a közelben lakó óvónők, illetve a közösségi kert többi tagja gondozza a kert.

Tavaly az óvoda benevezett a „A legszebb konyhakertek” – Magyarország

legszebb konyhakertjei versenyre szép eredménnyel, hiszen a zsűri országos díjra jelölte, idén pedig az egész közösségi kert benyújtotta pályázatát.

Vágvölgyi Erika ma is tevékenyen részt vesz a közösségi kert életében

Nem használnak semmilyen vegyszert, a hasznos élő szervezetek megtelepedését madárodú, -itatók és -etetők, illetve rovarhotel segíti. Mindent komposztálnak, immár a hetedik komposztálót töltik meg. Vágvölgyi Erika kertészmérnök, a kert tervezője és korábbi vezetője a mulcsozás hasznosságára és a víztakarékosságra is igyekszik felhívni a kertészkedők figyelmét. Közös használatú kertész is van bőven: a fűszerkertben sokféle gyógy- és aromanövényvel ismerkedhetnek meg a közösségi kert tagjai, illetve bárki szedhet belőlük. A kerítés mentén virágokat, illetve nagyobb helyigényű növényeket ültetnek. A közös tárolóhelyiség fűszernövény-száritóként is remekül bevált. A közös használatú területeken tűzrakóhely, padok, asztalok, a gyerekeknek pedig homokozó készült. Kertészeti előadásokat, nyílt nappal egybekötött szabadtéri programokat is szerveznek, ahová a környék lakóit is elvárják: a gyógynövényekből krém készül, a virágokból virágkötő segít szép csokrot kötni, a beérett komposztot pedig szakavatott komposztmesterrel bontják meg.

A Szivárvány óvodába járó gyerekek kis csoportokban, az óvónők vezetésével minden nap kijárnak a kertbe kapálni, öntözni, szüretelni

A parcellákat mindenki másképp műveli

A közös fűszerkertben sokféle gyógy- és fűszernövényrel ismerkedhetnek meg a közösségi kert tagjai

KONYHAKERT AZ ÓVODÁBAN

A Sasadi Óvoda Tesz-Vesz telephelyén igényes kialakítású kert fogad dísztóval, cserjékkel, levendulákkal, balra nagy diófa árnyékában hívogató kiüléssel, madáritatóval. Mind a négy csoport más-más kertrészert felel, avat be a részletekbe Gyurkó Zsuzsanna intézményvezető. A tavas kertenél a vízbe hulló leveleket a gyerekek meregetik ki kis halászhálóval, illetve ők etetik a halakat és a teknősöket, ősszel összeszedik a lehullott almát. A másik kiülős szemléldőkertet a kiscsoportosok gondozzák, figye-

lik az itatóban fürdő-ívó madarakat, vagy a fára tett odúban zajló életet, ahová időközönként be is lesnek, fényképet készítenek lakóiról. A sziklakert gyomtalanításában és a virágágyások gondozásában is részt vesznek az óvodások. Minden csoportban van fényképezőgép, amit a gyerekek is használhatnak. Az év során az óvodában az állatokról és a növényekről készült legjobb fotókból kiállítást rendeznek. A kiállított képek később albumba fűzve az óvodai könyvtár részét képezik.

A lépcsőt szegélyező kővályúban eperpalánták sorakoznak. A szüretelés is a gyerekek feladata, csakúgy, mint a fűszerkertben a hajtások leszedése. Megszárítják, lemorzsolják, majd az óvónők által varrt zsákokba töltik a leveleket, amiket ősszel a „Kamra kincse” vásáron kínálnak a szülőknek. A levendula virágait kétszer is szedik, illatszák készül belőlük, ugyancsak a vásárra. A kiültetett fűszernövényekről ismertetőtábla tájékoztatja a szülőket. Az almafa terméséből saját aszalású almachips lesz, remek kiegészítője a téli uzsonnáknak. A kerítés mentén kiemelt ágyakban zöldség növények sorolnak, a kerítésre bab te-

keredik. Mindegyik csoportnak van saját kis veteményese, az óvónők döntenek arról, hogy mit nevelnek benne, de fontos szempont az óvodai élet során történő felhasználás. Öt évvel ezelőtt született az ötlet, hogy az erősen lejtő, használhatatlan kertrészen teraszokat alakítanak ki, mondja a vezető óvónő, felül lett a veteményes és a fűszerkert, alul pedig a diófa árnyékában a madáritatós leülős hely, illetve a másik oldalon a tó. Az újbudai Tesz-Vesz Óvoda idén harmadik alkalommal nevez a „Legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei versenybe, tavaly a kerületi versenyben kiemelt elismerést kapott.

ÉN KIS KERTET KERTELTEM...

Második alkalommal hirdették meg az „Én kis kertem kerteltem...” országos gyermekrajz-pályázatot. Az idei rendezvény kapcsolódott a Földművelésügyi Minisztérium Kertészkedés Éve programjához. Ez alkalommal arra kérték az óvodásokat és általános iskolás diákokat, hogy rajzuk témája a konyhakert legyen. A pályázatra több mint 2000 pályamunka érkezett az országból. A legfiatalabb pályázó 2,5 éves volt. A rajzhoz az iskolás gyerekek rövid fogalmazást is mellékelhettek arról, hogy miért van kertjük, illetve ha nincs, miért szeretnék, hogy legyen, mit jelent számukra a kert, és mit szeretnek benne. A Herman Ottó Intézetben rendezett díjátadó ünnepségen közel 200 gyermek részesült elismerésben.

Magyarországon a kertművelésnek gazdag, évszázadokra visszanyúló hagyományai vannak – mondta V. Németh Zsolt környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár. Szeretnék, ha ezt különféle programokkal föl tudnánk eleveníteni, és mind többen fölismernék azt, hogy a családjuk zöldség- és gyümölcsigényét saját kiskertjükben is megtermelhetik. Sajnos a legutóbbi generációk eltávolodtak őseik kultúrájától. A tömegtermék, annak ellenére, hogy ízében a nyomába sem ér, kiszorította az otthonit. A szemléletváltáshoz nemzedékváltás is szükséges, ennek az eszköze ez a rajzpályázat is.

Mezőszentgyörgyi Dávid, a Herman Ottó Intézet főigazgatója örömmel üdvözölte, hogy a konyhakert mozgalom már nemcsak a falvakban és a vidéki városokban hódít, de a fővárosba is elért. Nemcsak a kertvárosi kerületekben, hanem Budapest belső városrészeiben is zöldelegnek már a zöldségpalánták sok-sok erkély ládáiban és cserepeiben. Jó lenne, ha a gyerekek természetesnek vennék, hogy retket, hagymát, paprikát, paradicsomot, uborkát ültetnek, gondoznak, s amikor jön a tízórai ideje, kimennek és leszedik a már ehető termést. Ez a mozgalom célja: legyünk közel a természethez.

Kovács Szilvia karcagi alpolgármester, a mozgalom ötletgazdája és elindítója megköszönte a gyerekeknek, hogy ilyen sok szép pályamunkát küldtek be. Még külföldről, Angliából, Szlovákiából és Szerbiából is érkeztek rajzok. Sok egyéni technikájú, aprólékosan kidolgozott rajz érkezett, külön dicséretben részesültek azok, akik csoportmunkában dolgozták fel a feladatot. A legtevékenyebb résztvevők az óvodások és az alsó tagozatos iskolások voltak. Az alpolgármester szerint a pályázatnak az volt a célja, hogy a gyerekek álmódják meg a kertet, s azt egyszer váltsák is valóra.

A rajzok vándorkiállításokon lesznek megtekinthetők az ország számos pontján, az őszi és a tél folyamán. A kiállításokról a www.alegszebbkonyhakertek.hu oldalon tájékozódhatunk.

Kerepesi Katalin

A hajdúszeresdi Szabó László Alapfokú Művészeti Iskola 47 tanulója Alapfokú Művészeti Iskola kategória csoportos első helyezésben részesült

A Sasadi Óvoda Tesz-Vesz telephelyén igényes kialakítású kert fogad dísztóval

Földieperpalánták a lépcsőt szegélyező kővályúban

A kerítés mentén, kiemelt ágyakban zöldség növények sorolnak

TÜNDÉRKERT AZ ISKOLÁBAN

A Kelenvölgyi Általános Iskolában, a főváros 11. kerületében kis tündérgert született. A kiemelt ágyakban zöldségek, fűszernövények cseperednek. Az ötletet gyorsan követte a megvalósítás: a tanév elején kitalálták, megtervezték, meg-

szervezték, és idén tavasszal elkészült a nyolc kiemelt ágyas, megtöltve komposztal és átrostált termőtalajjal, avat be a kezdetekbe Benis Andrea intézményvezető. A domboldalra futó iskola felső épülete mögötti, erdőszéli, bozótos, rendezetlen

területet megkapták területhasználatra. Óriási munka volt az előkészítés, de szerencsére sok szülő és gyerek állt az ötlet mellé, az iskola alapítványa is segített, illetve Újbuda önkormányzatától is kaptak pályázati forrást. Az egyik nagypapa, akinek az unokái az iskolába járnak, Tündérgert feliratú kaput faragott a bejáráshoz, mások az ágyáskeretek összeállításában, vagy a

föld hordásában segítettek, öröm volt nézni az összefogást és a lelkesedést, folytatja a kert megálmodója, Edelényiné Takács Katalin pedagógus.

Az iskola testvérosztályai együtt gondozzák a kerteket. A Gyógynövénykutató Intézettől kaptak gyógynövény-palántákat, illetve a szülők, pedagógusok is segítettek, hogy minél előbb hasznos növényekkel teljenek meg az ágyások. Retek, eper, újhagyma, borsó, sokféle növény népesíti be a kerteket. Nemcsak belül, de kívül is megszínesedtek az ágyások: az akácfá-szegélyek színes rajzoktól tarkállanak, kamilla, rozmarin, zsálya – mindegyik nevet is kapott. A kerttel határos épület tetejéről tartályban összegyűjtik az esővizet, illetve vezeték hálózatról is öntözhetnek majd. Nyáron sem marad gazda nélkül a tündérgert, pedagógusok, szülők, gyerekek beosztották, mikor ki gondozza a szünetben.

Nemcsak szép és jó, de hasznos is, hiszen tankertnek is szánják, környezet-, természetismeret- és biológiaórák színtere, ahol a gyerekek nyomon követhetik a növények fejlődését, és megtapasztalhat-

A Tündérgert szülők, gyerekek és tanárok összefogásával született

Az ágyászegélyek színes rajzoktól tarkállanak

ják, hogy a kert nemcsak szép, hanem nagyon hasznos is lehet. És a legfontosabb élmény, hogy sokkal értékesebb a magunk nevelte termés, mint a piacon vásárolt, hiszen esetenként többhónapos munkánk van benne. Az iskolába járó gyerekek többsége kertes házában lakik, remélik, hogy a jó példával sikerül a hagyományokhoz visszahozni a családjukat, és a gyerekek közvetítésével kedvet kapnak a konyhakertészkedéshez. A Kelenvölgyi Általános Iskola benevezi tündérgertjét a „Legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei versenyre. Minden iskolának jó szívvel ajánlják a konyhakert kialakítását és gondozását.

Összeállította: Algeier Wendy

Komposztálj te is!

A komposztálás nem ördögösség, mindenki könnyen megtanulhatja. A gyűjtés, vágás, aprítás, rétegezés, keverés

élvezetes kerti munkák. Az alapszabályok egyszerűek: fontos tudni, hogy mi komposztálható, és mi nem. Az alapanyagot aprítsuk (5 cm-nél nagyobb darabok ne kerüljenek a komposztba), rétegezzük, keverjük és tartsuk nedvesen.

Már nem csak a kerttulajdonosok komposztálhatnak. A legkisebb lakásban is elhelyezhetők a mini konyhai komposztvödrök, így már a nagyváros közepén is komposztálhatunk. Lássuk, mik az alapszabályai.

Miért komposztálj?

- Csökkentetted a hulladékot.
- Évenként mintegy 500 kg hulladékot termelsz, amelynek 30%-a komposztálható.
- A szerves hulladékokban levő tápanyagokkal javítod a talajt.

Mit lehet?

A konyhából, a házból: zöldség- és gyümölcsshéj, tojásshéj, kávézacc, teafilter, fahamu, hervadt virág, növényevő állat ürüléke alommal, festetlen papír, kevés toll, szőr, textil, magvak. A kertből: falevelek, fű, faforgács, kéreg, gallyak.

Mit nem lehet?

Festék, lakk, olaj, zsír, műanyag, üveg, cserép, fém, ételmaradék, hús, csont, húsevő állatok ürüléke.

Az ételmaradékokat és a szerves anyagokat ne tedd a kerti komposztálóba, mert odavonzzák a rágcsálókat és a legyeket. A mini konyhai komposztálók alkalmasak minden ételmaradék lebontására, mivel ott más (oxigén nélküli) komposztálási folyamat zajlik.

Hogyan csináljam?

Apríts: 3-5 cm-nél nagyobb darabokat ne dobj a komposztba.

Rétegezz: zöld (nitrogénben gazdag) hulladékra szárazabb, fásabb (szénben gazdag) hulladék kerüljön. A rétegek közé szórt adalékanyagok (föld, kőzetliszt) javítják a komposzt minőségét.

Keverj: 5-6 hetenként keverd össze, az oxigénelátás javításához.

Tartsd nedvesen: ha nem esik az eső, locsold meg. A túl száraz komposztban leáll a bomlási folyamat. A komposztáló keretet jó vízelvezetésű, árnyékos helyre, közvetlenül a talajra tedd.

Mire használható?

8-12 hónap után rostálva, földdel összekeverve a veteményes, a balkonnövények és a cserepesek földjének fontos alapanyaga.

Jó tudni!

A diófa lombja is komposztálható, 12 hónap alatt lebomlik a levelében levő, más növények növekedését gátló anyag.

A komposztban laknak

földigiliszták, százlábúak, ezerlábúak, ugróvillások, talajlakó atkák, szárazföldi ászkarák, mikroszkopikus baktériumok, gombák. Fontos, hogy a komposztáló érintkezzen a talajjal, hogy ezek a hasznos talajlakók beköltözhessenek, segítsenek a komposzt készítésében.

A Komposztálj velünk, ha iskola vagy!

a Fűvészkertért Alapítvány és a Szamóca Kiskertész Tanoda közös programja, a Fővárosi Környezetvédelmi Alap támogatásával valósult meg.

Összeállította:
Thalmeiner Tünde,
Szakács-Nagy Zsuzsa

MIBŐL KÉSZÜLNEK?

Tisztálkodó- eszközök

A növények végigkísérik életünket a bölcsőtől a koporsóig, táplálnak, az ételleinket ízesítik, gyógyítanak, a kertjeinket díszítik, és használati tárgyak készülnek belőlük. Növény és ember találkozása nem csak a táplálkozás terén jelent páratlan változatosságot. A különböző céllal és alapanyagból készült kézműves termékek nemcsak az emberi kreativitás gazdagságát, hanem a bennünket körülvevő növényvilág hihetetlen sokféleségét is megmutatják. Ma már azonban a természettől elszakadt városiak, sőt a falun élő emberek körül is átvették az uralmat a gyári termékek és a műanyagok. Sorozatunkban a teljesség igénye nélkül szeretnénk bemutatni, hogy milyen érdekesek és értékesek növényi eredetű kézműves tárgyaink a botanikus szemével.

Sok tárgy vesz körül minket, melyek hozzátartoznak a mindennapjainkhoz, a személyes higiéniához, az egészséges életmódhoz és a hazánkban oly híres fürdőkultúrához. Jó néhány érdekes, növényi eredetű eszközt találunk köztük.

Szivacs

A közismert természetes eredetű mosdószivacs vagy spongya telepet alkotó tengeri állatok (szaruszivacsok) kimosott, fehéritett, fertőtlenített szaruváza. Növényi szivacs is létezik, a fürdéshez használt luffaszivacs ugyanis egy tökfélé növény termésének belső váza. A **hengeres szivacs** (*Luffa cylindrica*) 15 méter hosszúra is megnövő egynyári futónövény, gyakran villás elágazású kacsokkal. Szívós szára és szíves vállú, karéjos levelei is serteszőrösek. Nagy, sárga virágjaiból hosszúkás, hengeres, sima felületű kabaktermés fejlődik. Őshazája valószínűleg India, de ma már Ázsia és Afrika

trópusain is elterjedt. Kínában zsenge, éretlen állapotban párolva, wokban sültve-rázva fogyasztják is. Az érett termések felhasználásának igazán nagy a jelentősége. Vastag, száraz, rostos terméfalából, a héj és a fekete magok eltávolítása, majd mosás után fürdőszivacs, matrac- és nyeregtöltő, talpbetét, szandál, kalap, ipari szűrők, tömítő- és szigetelőanyag készül. Magvából étolaj nyerhető, a nedvével asztmát, keléseket, vérhast gyógyítanak, leveleit kiütésekre teszik.

Leginkább a szaunákban és a törökfürdőkben, a szivacs

A hengeres szivacs

Nagy sárga virágai is jelzik, hogy a tökfélék családjába tartozik

A szizál pozsgás leveleiből zúzással és kaparással nyerik a rostokat

A szizálrostból készült durva szövésű mosdókesztyűt szaunákban és a törökfürdőkben használják

FOGTISZTÍTÁS GYANTÁVAL

A székeleyknél és a gyimesi csángóknál elterjedt szokás volt a gyantarágás. A pásztorok és az erdei munkások fogtisztító céllal tették ezt; a naphosszat rágott mogorónyi fenyőgyanta (ahogy ők hívták: szurok) nemcsak a fogait tartotta rendben, hanem jó hatással volt az emésztésükre, s fokozta erőnlétüket. Az asszonyok azért rágták, hogy a fonálsodrászhoz több nyáluk képződjön. Gyimesben a legények kirágtott szurokkal kedveskedtek a lányoknak, s ha egy lány elfogadta az ajándékot, ez közelebbi barátságot jelentett!

A gyantát régebben rendkívül sokrétűen használták. A faggyúval összefőzött gyantával a gennyes sebeket kezelték. A háztartásban szappanfőzéshez is használták, lyukas edényeket foltoztak vele, és világítóeszközként is elterjedt volt.

gas, terebélyes virágzatot alkotnak, amelyből sokmagvú toktermés fejlődik. A virágok között növekvő sarjmagyakkal szaporítható. A szizál őshazája Közép-Amerika és Mexikó. Mérsékelt nedves tró-

pusi éghajlaton ma már sokfelé ültetik. Az ültetvényeken 3-4 év után kezdik az aratást, s utána évenként vágják a leveleket. A töben elvágott levelek csúcsát megszabadítják a tövistől, így kerül a fel-

Az érett szivacs

A közel-keleti fürdőkultúra fontos kelléke a tökszivacs, minden arab és török piacon megtalálhatjuk

dolgozóüzembe, ahol a húsos levélből zúzással és kaparással nyerik a rostokat. Ezekből a rostokból készül a mosdókesztyű, ezen felül zsinór, szőnyeg, pokróc, kalap és kefe. Az iparban a szizálrost többek között tömítőanyagként, kócként jelenik meg.

Szappan

A szappan kémiai karbon-savak nátrium- illetve káliumsója. Úgy készül, hogy állati zsiradékokat és fagyút lúgkővel (nátrium-hidroxid) együtt főznek, majd az oldatból konyhasó hozzáadására kiválik a színszappan, amit formába öntve szárítanak. A szappankészítés bonyolult, sokrétű, nagy múltú tevékenység. Nem lehet tudni, hogy pontosan mikor jelentek meg az első szappanok, de az bizonyos, hogy nem a mai formában és nem tisztálkodásra használták, hanem állati bőrök kidolgozásához, a babiloniak hajszínezésre és -formázásra, az egyiptomiak pedig a mumifikáláshoz. A mai formában ismert szappanok készítése a 13-14. században kezdődött Angliában, Itáliában és Franciaországban, általános használatára pedig csak a 19. századra terjedt el a nagyüzemi szappangyártás megindulásával.

A szappan jellemzően állati eredetű, ám hogy itt mégis megemlítjük, annak két oka van. Egyrészt növényi olajokat is használnak alapanyagként (olívaolaj, kókuszszír, pálmazsír) vagy adalékként (avokádó-, földimogyoró-, kakaó-, napraforgó-, mandulaolaj, argánaolaj stb.), másrészt sokféle növényi eredetű illóolajat adagolnak a szappanok illatosítására (levendula, rozsmaring, narancs, kamilla, ró-

zsa, fahéj, ciprus, boróka stb.). Legkülönlegesebb köztük az argánaolaj, melyet az **argánafa** (*Argania spinosa*) magjából préselnek. Az argánafa hosszú életű, szárazságtűrő, erősen tövises cserje. Kicsi, sárgászöld virágaiból az olajbogyóhoz hasonló zöld termés fejlődik, közepén egyetlen, olajban gazdag maggal. Északnyugat-Afrika száraz, mediterrán, örökzöld bokorerdeiben él. Magját évszázadok óta hasznosítják az őslakosság, elsősorban a sivatagi berberék. Ma már Izraelben, Líbiában és Spanyolországban is ültetik. A hidegen sajtolt, E-vitaminban és zsírsavakban gazdag aromás argánaolaj a világ egyik legfinomabb olaja, sütésre, főzésre, salátákhoz használják. A kozmetikaiipar és az aromaterápia is hasznosítja, mert szabályozza a bőr vízháztartását, fokozza rugalmasságát, fájdalom- és gyulladáscsökkentő hatású.

Egyes növények hajtása szétdőrszölve és vízzel keverve a szappanhoz hasonlóan habzik. E jelenségért a növényekben előforduló szaponinok a felelősek, melyek felületaktív anyagok, csökkentik a víz felületi feszültségét, vízzel rázva habzanak, vagyis mosásra alkalmasak. A sivatagi népek ma is használnak többféle szárazságtűrő növényt, amelyek kövön szétdőrszölve pozsgás hajtása kevés vízzel keverve kézmosásra kiváló. Ezek a növények többnyire a libatopfélék családjába tartoznak.

Valószínű, hogy az ősidőkben a nálunk is honos szappanfűvet is használták így módon. A **szappanfű** (*Saponaria officinalis*) fél méter magas évelő növény átellenes állású, ép szélű lándzsás levelekkel. Fehér vagy rózsaszín árnyalatú virágai látványos fürtvirágzatban, nyáron nyílnak. Fo-

A karfiolcserje kövön szétdőrszölve, pozsgás hajtása kevés vízzel keverve kézmosásra is kiváló

gakkal nyíló toktermésében sok apró mag fejlődik. Nedves helyeken, ártereken nő. Vastag gyöktörzse és hajtásai nagy mennyiségben tartalmaznak szaponinokat. Gyapjúholmik mosására azért különösen alkalmas, mert megmarad a gyapjú természetes lanolintartalma és vízállósága. Kényes muzeális finomtextiliák tisztítására is használják, melyek a szintetikus mosószerek hatására sérülhetnek. Gyógyhatása miatt is ismerik: érzékeny, ekcémás bőr kezelésére jó, méregtelenített gyöktörzse nyákdoldó, vizelet- és hashajtó hatású.

Fogkefe

Ne gondoljuk, hogy a fogmosás és a fogkefe a mai modern ember találmánya. A fogápolás az emberiség régóta bevett gyakorlata, Babilonban 7000 évvel ezelőtt már tisztították az emberek a fogait. A fogak tisztántartása és a kellemetlen szájszag ellen a különböző földrajzi területeken és népcsoportokban különféle növények fás ágait, gyökérdarabjait, ritkábban a kergét rágják. A növényi részekből sokféle anyag szabadul fel a rágás eredményeképpen (alkaloidok, antibakteriális anyagok, cser-

savak, gyanták, illóolajok, ásványi anyagok, fluorid stb.), melyek sokféle hatást fejtenek ki a szájaápolás során: fertőtlenítenek, az ínyszekélyek gyulladást segítik, eltávolítják a fogkövet, fájdalomcsillapító, ösztöregelő és vérzéscsillapító hatásúak. Némelyiküket nem is kifejezetten a szájaápolás miatt rágják, hanem lázcsillapításra vagy például bélférgesség, vérhas, daganatok ellen. Bármilyen meglepő, ma a fogkefék és fogkrémek hatalmas választéka mellett is használják ezeket az ún. rágópálcákat, amelyek olcsók, könnyen beszerezhetők, és hatásukban sokszor felülmúl-

A környezetbarát háztartások népszerű tisztítószer a mosódióhéj

MOSÁS NÖVÉNYEKEL

A környezetbarát háztartások mind népszerűbb tisztítószer a mosódióhéj. A **mosódió** (*Sapindus mukorossi*) a szappanfélék családjába tartozó, Kelet-Ázsiában őshonos, örökzöld fa. Termésének falában magas koncentrációban (13-14%) fordul elő a tisztító hatású szaponin, ezért sokoldalúan használható mosószer. A nálunk is mindenféle ültetett vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*) magja is hasonló hatású.

ják a modern módszereket. Az ipar is fölfigyelt e növényekre és hatóanyagait felhasználják a fogkrémgyártásban.

A sok, rágópálcaként is használt növény között (akácia, kasszia, citrus, szömörce, olajfa, ciprusfajok) kétségkívül legismertebb a fogkefeafa ága, mely *miswak* néven igen elterjedt a muszlim országokban. Használatának vallási okai is vannak, az iszlám szerint ugyanis Mohamed próféta is használta és ajánlotta a szertartásos mosdóhoz. A **fogkefeafa** (*Salvadora persica*) Szudántól Indiáig sivatagi oázisokban, sós mocsarakban előforduló alacsony fa. Nagy,

hamvaszöld, bőrnemű levelei átellenesen állnak. Virágai nagyon aprók (3 mm), alig fél cm-es húsos, csonthéjas, ehető termések fejlődnek belőlük. Fiatal hajtásait salátaként fogyasztják és takarmányként hasznosítják. A miswak fogkefét úgy készítik, hogy a kb. 20 cm hosszú, ceruza nagyságú ág végéről először 1 cm hosszúságban eltávolítják a kérget, majd addig rágják az ág végét, míg az kefeszerű nem lesz. Ezután 24 óráig áztatják, hogy megpuhuljon, és kész is a fogkefe!

Fráter Erzsébet

Az Északnyugat-Afrika száraz bokorerdeiből származó argánafa terméseiből préselt olajat nemcsak étkezéshez, hanem különlegesen finom szappanok készítéséhez is használják

A ízelt karfiolcserje szaponintartalmú hajtásait az Arab-sivatagban élő beduinok ma is használják mindig kéznél levő gyors tisztítóként

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A szappanfű gyöktörzse is nagy mennyiségben tartalmaz szaponinokat, ezért mosásra is alkalmas

A fogkefeafa (*Salvadora persica*) hamvaszöld, bőrszerű levelei átellenesen állnak

Tombol A NYÁR

Tombol a nyár: a kert üde színeivel és ellenállhatatlan illatokkal csalogat, jut belőlük a konyhába is rengeteg. Fenséges fűszerek, tarka, ehető virágok garmadája színesíti a nyári étlapot.

Az angolok úgy tartják: ahol a kertben rozmaring nő, ott az asszony az úr. Nálunk inkább a szerelem jelképe, a nép ajkán született dalok is erről tanúskodnak. A konyhából azonban nem hiányozhat, akárki is az úr: a bárányhúshoz, egyes paradicsomos ételekhez, az újborgonyához éppúgy odakívánkozik, mint olykor egy üveg lekvárba.

A menta izgató, a citromfű nyugtató – a szörp mindkettőből üdítő. Szódával vagy ásványvízzel hígítva különleges italok, ünnepi alkalmakra félszáraz pezsgóval felöntve, jégkockába fagyasztott virággal felejthetetlen pillanatokat szerezhetünk velük! Ha ajándékba adjuk, a szörp mellé

Zöldfűszeres sajtkrémmel töltött virágok

Hozzávalók: 10 dkg tejszínes krémsajt, 5 dkg vaj, só, 1 csokor friss zöldfűszer az idény és a kedvünk szerint, nagy ehető virágok: sarkantyúka, illatos fehér petúnia, sásliliom stb.

A krémsajtot a puha vajjal és a sóval simára keverjük. Hozzáadjuk a finomra vágott zöldfűszereket, de körömvirágszirom, vagy apróra vágott-tépett tarka ehető virágszirom is kerülhet közé. A jól kikevert krémet nyomósákba töltjük, és behűtjük. Az ehető virágokat közvetlenül a tálalás előtt töltjük meg a zamatos sajtkrémmel. Kínálhatjuk előételként, tehetjük hidegtálra, apró snack szendvics tetejére.

friss növényt is vigyünk, jól mutat majd a pohárban. Vízrel telt fiolában addig sem hervad el.

Ha pedig épp vendégeket várunk, lépjük meg őket olyan finomsággal, amiket még

biztosan nem ettek: zamatos sajtkrémmel töltött ehető virágok parádéjával. Éljük és élvezzük a zamatos kertet, míg tart a nyár!

Halmos Monika

FOTÓ: YASS ANDRÁS WWW.ROZSAKUNYHO.HU

Rozmaringos baracklekvár

Hozzávalók: 1 kg érett sárgabarack, 5 dkg aszalt barack, 3-4 ágacska rozmaring, 1 citrom, 50 dkg cukor, üvegenként késhegynyi tartósítószer

Az érett sárgabarackot kimagozzuk, és kézzel összenyomkodjuk, hozzáadjuk a cukrot, belefacsarjuk a citrom levét, és lassan rotyogtatva 8-10 percig főzzük. Beleszórjuk a kis kockákra vágott aszalt barackot, beledobjuk a rozmaringágakat, és együtt főzzük tovább, míg kellően besűrűsödik. Forrón kisebb üvegekbe töltjük, tetejére késhegynyi tartósítószerrel szórunk. Az üvegeket gondosan lezárva szárazgőzbe tesszük hűlni.

Citromfű- vagy mentaszörp

Hozzávalók: 5 liter víz, 2 nagy csokor citromfű vagy menta, 2 kg cukor, 2 citrom

A vizet a cukorral felforraljuk, és ha a cukor feloldódott, beletesszük a zöld növényeket, a felkarikázott citromot, és kevergetve 10 percig főzzük. Lefedve egy napig állni hagyjuk. Másnap gondosan leszűrjük, újból felforraljuk, kis üvegekbe töltjük. Kihűlés után azonnal fogyasztható, és hűtőben 7-10 napig eláll. Ha hosszabban szeretnénk tárolni, zárjuk le az üvegeket, és 20 percig gőzöljük. Sötét, hűvös helyen tároljuk.

Étkezési célra csak a saját kertünkben szarmazó, vagy konyhai felhasználásra termesztett virágokat használjunk!

KOROK – VIRÁGOK

A nagytényi kastélyban az Iparművészeti Múzeum kiállítása a bennünket kiszolgáló bútorok sokféle változatát mutatja be a gótikától a biedermeier stílusig. Minden év májusában ezekhez készítenek a virágkötők különböző hangulatú alkotásokat. 2016-ban Guba Ági tervezte a virágkiállítást. Az eddigiektől eltérő módon nyilvánosan meghirdette a lehetőséget, a felhívásra jelentkező virágkötők pedig a képességeiknek megfelelően készítették el és mutatták be a munkáikat.

A gyümölcs és a virág a reneszánsz korban kedvelt virágdísz-együttes volt

A reneszánsz festményeken gyakran látunk zöldségeket is

Mesteri csokor

Játék a színekkel

Nyári koszorúk

Szabó János rovata

A Magyar Virágkötészeti Bajnokság tavalyi versenykiírásában szerepelt virágos nyári koszorút két versenyző tömör, zárt felületű összeállítási móddal készítette el. A virágok és a zöldek szoros egymás mellé tűzésével, hangsúlyos elrendezésével szép koszorútest-felületek születtek.

1 Nagy Tamás virágkötő „félkoszorúja”, a kerek alpra szerkesztett ajtódísz gazdag részletei is figyelemre méltók

2 Udvari Brigitta mestervirágkötő fekvő koszorúja a kert és a mező kedves kis virágaival

2

Köszünk virágot!

MINŐSÉGI VIZSGAMUNKÁK

A budapesti Magyar Gyula Kertészeti Szakképző Iskola virágkötészet-oktató tanárainak, illetve a gyakorlati helyeket adó virágüzletek mestereinek kiváló munkáját is bizonyítják a diákok vizsgamunkái. A számos, minőségi virágkötészeti alkotás azt mutatja, hogy az ifjú szakemberek a mindennapi virágüzleti életben is megállják majd a helyüket. A különböző rendezvényekre készített virágos rendezvénykoszorúk közül mutatunk be néhányat.

1 A frissen végzett szakemberek az iskola tornatermében rendezett vizsgán, az általuk kialakított kis terekben sokféle virágkötészeti megoldást mutattak a látogatóknak

2 Halmai Nikolett sötét színű virágokat választott a kávézóban díszítő fali koszorújához. A sötét alapba halványlila rózsákat tűzött

3 A divatbemutatók elegáns világához készített díszkoszorút Máté József

4 A gyerekzsúrra összeállított vidám hangulatú koszorúban Wolf Katalin a színellentétekre összpontosított

5 Virágot virággal – ez volt Tarcsi Nikolett elképzelése, amikor különböző színű krizantémokat és rózsákat tett esküvői koszorújába

1

2

3

4

5

1

2

3

Szakszerű CSOKROK

A Flóra Bratislava pozsonyi virágkötészeti versenyen a szlovák virágkötők színvonalas munkákkal lepték meg a nagyközönséget. A szép, természetközeli csokrok közül mutatunk néhányat.

1 A legszebb csokrot Zuzana Jakubová készítette

2 Gabriela Dilonáková egyynyári és évelő virágokat rejtett az ágak közé

3 Kerti virágok sokfélesége Juraj Klementovic csokrában

HERBÁCIÓ KÜLÖNSZÁM

GYÓGYÍTÓ SZÖRPOK ÉS LEKVÁROK

DINNYEHÉJ LEKVÁR NARANCSHÉJ ITAL

HERBÁCIÓ

RÓZSASZIRMOK A KONYHÁBAN MASSZÁZS-MÉCSÉ

HERBÁCIÓ

Megjelent a Herbáció magazin legújabb száma, és kapható a Herbáció Plusz különszám is: "Gyógyító szörpök és lekvárok" címmel!

Kapható az újságárusoknál, a postákon, a nagyobb áruházak újságos polcain...

Kozmetikumok, gyógyreceptek, növényekből házilag...
www.herbacio.hu Telefon: 0630 437 8900

Magyarország virágos szakácskönyvei

Elegáns, tartalmas szakácskönyvek, melyek nem hiányozhatnak az inyenek és a kertbarátok polcáról! Minden, ami ehető virág!

Virágkonyha

Előadások, főzőtanfolyamok, kóstolók, workshopok:
www.rozsakumyho.hu • info@ehetovirag.hu
+36-30-9647144

A Seco fűnyírótraktorokkal Ön is pályán lehet!

Gratulálunk a magyar csapatnak!

INTER-MIX KFT

1172 Budapest, Rétfarkas u. 6., Tel: (1) 402 1010, E-mail: intermix@intermix.hu, www.seco-funyro.hu

FÜVÉSZKERT

1083 Budapest, Illés u. 25.
(+36)-(1)-210-1074 (belépőjegyek és egyéb árak, porta)
(+36)-(1)-314-0535 (iroda)
www.fuveszkert.org

A kert április 1-jétől október 31-ig a nyári nyitva tartás szerint minden nap 9-17 óráig látogatható.

A Szamóca Kiskertész Tanoda nyári programjai a Fűvészkertben:
(3-10 éves gyerekeket várunk. A Fűvészkertbe a felnőtt kísérő belépőjegy megvásárlásával tud bejönni. A foglalkozás időtartama 1 óra, melyre ott lehet hagyni a gyerekeket. Előzetes jelentkezés szükséges a szamocatanoda@gmail.com címen.)

Augusztus 13.: 5 földrészt 5 növénye kincskereső

Augusztus 17: Paradicsom és barátai

NEMZETI BOTANIKUS KERT

Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
www.botanikuskert.hu

Július 30.: Nyáresti szabadtéri hangverseny a Musica Sonora zenekar előadásában (esőnap: július 31.)

Augusztus 20-21.: A nemzeti ünnep hétvégéjén önállóan bejárható kerttörténeti tanséta és hónapok érdekességei tanséta

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

Budapest, Városliget, Vajdahunyadvár
www.mmgm.hu
(+36)-(1)-422-0765
(+36)-(1)- 363-2698

Toronytúrák:
Tavaly megnyílt a látogatók előtt a Magyar Mezőgazdasági Múzeum két különleges látványossága,

a Kaputorony és az Apostolok tornya. A Kaputorony vezetés nélkül látogatható és minden nap 9-20 óra között tart nyitva; az Apostolok tornyába csak idegenvezetővel lehet felmenni, a túrák keddtől vasárnapig 10-16 óra között óránként indulnak.

Növényteni séta: Térképes leírás alapján a látogatók önállóan megismerhetik a múzeum közvetlen környezetének növényvilágát.

FŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT

www.zoobudapest.com

Esti séta az állatkertben:
Július 28., 18:30
Augusztus 11., 18:30
Augusztus 18., 18:30
Szeptember 15., 17:30

SZENTENDREI SZABADTÉRI NÉPRAJZI MÚZEUM

www.skanzen.hu
(+36)-(26)-502-537

Minden nyitvatartási napon:
Megelevenednek a paraszti hétköznapiak: jó tanácsokat, ötleteket kaphatunk a konyhai, kerti munkálatokhoz és a környezet-kímélő háztartás fenntartásához.

SZENNAI SKANZEN

www.skanzen.hu
7477 Szenna, Rákóczi u. 2.
szenna@sznm.hu
(+36)-(82)-584-013

Augusztus 20-21.:
Kenyér ünnepe

Szeptember 17.
Gyümölcsöz(z)ön

Április 23. – október 30.
Expo 2016 Antalya
Kertészeti világkiállítás
Törökországban
www.expo2016.org.tr

A Kertbarát Magazin 5-6-os számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Bajzáth Noémi, Budapest; Tomkovics Éva, Dunaújváros; Resperger Istvánné, Nagyesztergár; Burai Józsefné, Szügy; Pék Béláné, Dunakeszi; Judák Lászlóné, Akasztó; Horváth Attila, Ikrény; Kissné Rétfalvi Angéla, Kölcse; Kiss Irén, Surány; Pató Lászlóné, Martonvásár; Zombai Norbert Göd (Alsógöd); Sziva Gyuláné, Oroszlány; Nagy Istvánné, Magy; Soponyai Lászlóné, Rakamaz; Döméné Keszei Ildikó, Dabronc; Dobay Imre, Szegec; Penk Mártonné, Székesfehérvár; Horváth Györgyné, Nagykanizsa; Lengyelné Horváth Tímea, Kapuvár; Bakos László, Budapest; Simon Ferencné, Keszthely; Szalva László, Szentes; Balogh József, Hódmezővásárhely; Hajgató László, Győrvar; Honty László, Budapest.
Gratulálunk a nyerteseknek!

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2016. július 23. és szeptember 23. között és nyerjen!

Első 25 előfizetők az Oázis Kertészet 2000 Ft értékű vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Áruházában levásárolható.

www.oazishu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkezelésnél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
Kérjük olvashatóan töltsé ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3600 Ft

Név: _____

Cím: _____

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

aláírás _____

Varga Andrea és Cseh Lajosné Ibolya különleges kerti eseményről adott hírt. Édesanyjuk évtizedek óta nevelgetett óriási agávája életében először és utoljára virágot hozott. A mintegy 50 éves növény 3-4 méter magas lehet, már megjelentek a bimbók az ágak végén. Küldtek róla képet, hogy a Kertbarát Magazin olvasói is láthassanak ilyen érdekességet.

Készítmények a Biokultúra védjegyével

Megjelent a Biokultúra információs füzet sorozat 2. része, *Készítmények a Biokultúra védjegyével* címmel. A kiadványban azon forgalmazók és gyártók termékeit mutatják be, amik a Magyar Biokultúra Szövetség 33 éve életre hívott, a „bio körökben” jól ismert megkülönböztető, minőségi garanciát jelentő védjegyével kerülnek forgalomba. A készítmények hozzájárulnak a biogazdálkodás sikeréhez, üzemben és kiskertben egyaránt. Bővebb tudnivaló az ingyenesen letölthető kiadványról a www.biokultura.org/hu honlapon olvasható.

MADÁRLESEN A FÜVÉSZKERTBEN

Egyedülálló oktató-játzóeszközzel bővült a budapesti Fűvész-kert. A mYnest természetfotós játszótér *Máté Bence* természetfotós szakmai támogatásával, többéves fejlesztés eredményeként született meg. A magánkertek, iskolaudvarok, nemzeti parkok látogató- és oktatóközpontjaiban, vadsparkok és állatkertek területén egyaránt alkalmazható, természetfotózásra is lehetőséget nyújtó játszótér a gyerekek élményekre építő oktatását és szemléletformálását szolgálja. A fűvészkeri mYnest két kamerával is felszerelték, hogy akár távolról is megfigyelhető, követhető legyen az élő környezet a gyerekek számára. Az oktatófunkció mellett a játék is fontos szempont volt a fej-

lesztés során, a detektívüveges búvótorony hinta- és balkonmodullal is kiegészíthető, aljában pedig nagyméretű homokozó is helyet kapott. A programhoz elektronikus, munkafüzeteszerű weboldal és mobilalkalmazás készül, amely játékos formában vezeti rá a gyerekeket a madarak, állatok megismerésére. Már folyik öt újabb oktatóeszköz építése és kihelyezése. Az oktató-játzóeszköz építéséhez és kivitelezéséhez intézmények számára pályázat is igényelhető, a lakossági változatot pedig kedvezményes áron kínálja a Nádland Kft. A társadalmi felelősségvállalás jegyében, minden tizedik mYnestet gyermekjóléti intézménynek állítanak fel ingyenesen.

KÖNYVAJÁNLÓ

Csodálatos állatok – varázslatos növények

Bálint gazda médiakertész, a növénytan ismeretek kiváló ismerője a természetet is olyan ízzel mutatja be az olvasóinak, hogy az is megszereti a kertészkedést, aki addig az urbanizáció híve volt. Telegdi Ágnes meseíró és természetfotós munkáját a kisebbek ismerik országwide, sőt nemzetközi szinten is. A két író közös gyerekkönyve, a Csodálatos állatok – varázslatos növények kiadvány különlegessége, hogy egyszerre több korosztálynak szól: Ágnes írásai játékosabbak és mesésebbek, míg Gyuri bácsi a tőle megszokott barátságos stílusban szólítja meg a jövő kis kertészeit. A könyv azért is számíthat kiemelt érdeklődésre, mert Bálint gazda sok-sok korábbi munkája után most először szólítja meg az ifjúsági korosztályt. A könyv másik érdekessége, hogy a bemutatott nyolc növény- és állatfajról játékos kérdéssor készült, a válaszadók között pedig minden hónapban értékes ajándékokat sorsol ki a mYnest ötletgazdája, a Nádland Kft.

JAPÁNKERT SZENTENDRÉN

Megnyitotta kapuit a Japánkert Kertiskola és Kertműhely Szentendrén, a Czöbel parkban. Az ünnepélyes megnyitón *Junichi Kosuge*, Japán magyarországi nagykövete kiemelte a japán és a magyar emberek együttműködését a megépítésében, és azt kívánta, hogy a kert erősítse a két nép kapcsolatát. *Verseghi-Nagy Miklós* polgármester örömet fejezte ki, hogy az eddig is gazdag, sokszínű kultúrájú Szentendre újabb színfolttal gazdagodott. *Dani Zoltán* japánkertépítő, a Japánkert Magyarország Egyesület elnöke olyan közteret kívánt létrehozni, mely segítheti a japán kultúra és művészet megismertetését, illetve művészeti, kulturális és szórakoztató programok központja lehet. 2014-ben indultak az építési munkálatok. A szabadon látogatható kert létrejöttét számos felajánlás és támogatás segítette.

Szöllősi Istvánné Irén, székesfehérvári olvasónk kertjében nyíló virágairól küldött felvételeket. A képeken ugandai kék pillangóvirág (*Clerodendrum ugandense*), mirtuszdió (*Feijoa sellowiana*), indigócserje (*Indigofera heterantha*), viaszvirág – angol néven wax flower – (*Chamaelucium*

uncinatum), hibiszkuszok, kaktuszok, levendulák, muskátlik pompáznak, a kis kerti tóban pedig egyszerre több virágot is nyitott a tündérrózsa. A Madeira szigetről magként hozott futó zöldborsó két méter magasra is megnő, nagy, bőtermő, 8-10 édes maggal teli hüvelyeket nevel.

Rejtvény

Töltse ki az ábrát úgy, hogy minden sorban és oszlopban csak egyszer szerepeljen egy-egy gyümölcs!

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között egy nyertes részére könyvet sorsolunk ki.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erdőművek, repülőterek stb.

Foret Elektronikai Kft., 2000 Tatabánya, Árpád út 91. Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294. Beküldési határidő: 2016. szeptember 15. A Kertbarát Magazin május-júniusi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Nagypál Ágnes gödöllői olvasónk nyerte.

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: Algeier Wendy, algeier.wendy@kerteszetesszoleszet.hu.

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma szeptember 23-án jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, postafiók: 294, 1591 Faxszámunk: 273-2285 E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

ÉRTÜNK A NÖVÉNYEK NYELVÉN

Látványos hatás már 6 óra alatt!

A könnyen felhasználható Glialka® Express 6H gyorsan és totálisan kiirt minden gyomot! A praktikus kiszerelésnek köszönhetően ezennél nem kell a permetlékészítéssel bajlódni! Egyszerűen csak a gyomnövényekre kell permetezni a palack tartalmát, a többit elvégzi Ön helyett a Glialka® Express 6H.

www.szepzold.hu

Gyűjtse a Kwizda-forintokat és költse bármire a gazdaboltokban www.kwizdaforint.hu

Nyári forróság? Hűsítő árak!

-28%

-31%

-35%

-24%

-29%

2016. augusztus 5-6-7-én és szeptember 2-3-4-én minden növény árából annyi százalékos kedvezményt adunk, ahány °C-t a hőmérő mutat! A minimális kedvezmény 24%!*

1000
EZER FORINT

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

A kupon összes áruházunkban felhasználható 2016. augusztus 1-31. között, leadásával 5000 Ft értékű vásárlás esete 4000 Ft-ot kell fizetned. A kupon más akcióval nem vonható össze, akciók árú termékekre nem váltható be. Vásárlásunkért egy darab kupon használható fel.

www.oazis.hu

Kertészeti áruházaink szerte az országban: Ajka Ipari Park, északi szektor., Budakeszi Szőlőskert Ipari Park (a Tesco-nál), Budapest - Pasarét Zilah u. 6., Budapest - Kőbánya Kőbányai út 47., Budapest - Rákosszentmihály Szlovák út 15., Budapest - Soroksár Helsingi út 80., Cegléd Külső- Jászebernyei út 2., Csongrád Mini Kossuth Lajos u. 15., Debrecen Nyitás hamarosani Diósd Diófásor u. 19. (Az Intersparnál), Hajdúnánás Mini Szabadság u. 50., Jászebernyei Nagykáta út 17., Keszthely Semmelweis u. 2., Mohács Pécsi út, Ipari Park, Monor 4-es főút 32. km., Nyíregyháza Korányi Frigyes út 204., Szeged Alkony utca 3., Székesfehérvár Holland fásor 1 (Az Auchannál), Szolnok - Szajol 4-es főút 108. km., Tatabánya Erdész u. 39. (A Dózsakertben)